ВЛКСМ-НИҢ XIX СЪЕЗДИЗИ БӨГҮН АЖЫТТЫНАР

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№115 (11913) | 1982 чылдың май 18, вторник | 1925 чылда үнделгеннинген | Өртээ 3 кап.

ИДЕПКЕЙЛИГ, ЧОГААДЫКЧЫ АЖЫЛ-ИШ-БИЛЕ

«Миллион-миллион оолдар болгаш кыстар эрес-маадыр, туруштуг чоруктун, Октябрьның идеалдарынга шынчы чоруктун үлегер-чижээн көргүзүп турар. Коммунистиг турғузуушкунуң фронтузу таварып эрткен чер болганында олар улуг көдүрлүүшкүнүг ажылдап, чурттуң хөгжүлдезинин улуг планнарын күүседир дээш идепкейлиг демисежин турар. Кандыг-даа ажыл-херекке олар боттарының онзагай романтиктиг кыптыгышкынын, харыдаа хып дээн чалгынанышкынын көргүзүп турар деп чугаалап болур ийик мен. Олла бүгү чүүлдери дээш комсомолга четтирдивис. Совет чурттун бүгү аныяк кижилеринге четтирдивис!» деп, эт Л. И. Брежнев ВЛКСМ-ниң XVIII съездизинге онзалап демдеглээн.

Бүгү-чурттаазында ышкаш, бистин республиканың комсомолчулары болгаш аныяктары аныяк салгал дугайында Коммунистиг партиянын ала сагыш салыышкынынга шудургу күш-ажылы, хөй-ниити амыдыралынга идепкейлиг киржилгези, эки өөредилгези-биле харыылавышаан, ВЛКСМ-ниң өөлчеглиг XIX съездизин төлептиг ажыл-херектер-биле уткып турар.

СЭКП-ниң XXVI болгаш ВЛКСМ-ниң XVIII съездилериниң шиитпирлерин боттандырбышаан, Тываның комсомол организациязы Бүгү-эвилелдин комсомолчу шалыпчы тудуу Чаа Шагаан-Арыгның болгаш Саян-Шушенск ГЭС-тин суг хөлбөзүнүң чоогунга турар суурларының тудугларынга идепкейлиг шефтеп турар. Хой ажылын улам ынай хөгжүдеринге, капитал тудугга, чонга ачы-дуза чедирериге комсомол организациялары киржип турар. Комсомолчулар болгаш аныяктар дүженнишкинин киирбейн турар улус ажыл-агыйының ындыг адыры чок.

ВЛКСМ-ниң XIX съездизинге комсомолдуң область организациязының рапортунга ат салыр эрге дээш чарышка комсомолчу бүрүү, комсомол организациязы бүрүү хаара туттунуп, аныяктарның идейполитиктиг, күш-ажылчы, мөзү-шынар кижизидилгезинин талазы-биле ажылды улам сайзырангайжыткан.

Оолдар болгаш кыстарны амыдыралчы идепкейлиг турушка дадыктырып кижизиде-ринге комсомолчу-аныяктар коллективтери чугула черни эзлеп, «Он бирги бешилга — аныяктарның шалыпчы күш-ажылын, билиин, инициативазын болгаш чогаадыкчы чоруун бараалгадыр» деп патриоттуг шимчээшкинни калбарткан. Ол шимчээшкинде 300 ажыг комсомолчу-аныяктар коллективтери, 35 мүн ажыг оолдар, кыстар киржип турар. Аныяк ишчилерниң хөй кезии күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көөр дээш шимчээшкинде киржип турар. Амы уеде республикада бешколлективтиг-не бирээзи комсомолчу магадылаллың коллективи, 40 ажыы коммунистиг күш-ажылдың коллективтери.

«Комсомолдуң 19 съездизинге —19 шалыпчы неделя! деп лозун-биле калбарган мурнакчы коллективтеринин инициативазын деткивишаан, комсомолчу-аныяктар коллективтеринин хөй кезии чартык чыл планын Ленинди комсомолдуң съездизинин ажыттынар хүнүнге чедир күүседир дээш сөзүн эзлээн. Оларның иштинде Улуг-Хемниң райүлетпүр комбинадының эштекчилер коллективи, Тожу районнуң «Тоора-Хем» совхозунуң Көк-Чар, Тес-Хем районнуң «Чодураа» совхозунуң Хараал-Тей СБФ-лери, Кызылда «Детский мир» магазинниң комсомолчу-аныяктар коллективи ВЛКСМ-ниң XIX съездизинге алдаржыткан чарыштың мурнуку олдуургларында киргеннер.

Хөй-хөй оолдар болгаш кыстар съездиниң шалыпчы күш-ажыл, кончуг эки өөредилгебиле үткүүрүнга белеткенгеш, ол шалыпчы эзлчегге идепкейлиг, тодаргай ажыл-иш-биле киришкеннер. Бүдүүрүлгениң он-он аныяк мурнакчылары эрес-шудургу күш-ажылының үлегерин көргүзүп, комсомолчуларның дээш чыныңга аллар кылдыр чартык чыл планын күүсеткилээн. Оларның арызында Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады, «Чодураа» совхозтуң саанчызы Оюмаа Баткар, «Нарын» совхозтуң хойжузу, ВЛКСМ-ниң XIX съездизинин делегады, комсомол съездизинин мурнуу чарызында Ленинчи комсомолдуң шанналының лауреады болган Людмила Банчык, Туранның районнар аразының «Сельхозтехника» салбырының чолаачылы Сергей Васильев, «Кызыл тараачын» совхозтуң быжаа ажаанчызы Светлана Комбу, Ленинчи комсомолдуң шанналының лауреаттары хойжу Антонина Баянова, чолаачы Виктор Титов ышкаш мурнакчыларга чоргаарланыр бис.

Тываның комсомолдуңу кылган чаагай ажыл-херектери хөй. Бо дугайын оолдар, кыстар бистин Төрөөн чурттувустун найысылалы —Москвага ажыттынар ВЛКСМ-ниң XIX съездизинге белик кодүрлүүшкүн-биле рапорттап турарлар.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ АНЫЯКТАРЫНЫҢ ЛЕНИНЧИ КОММУНИСТИГ ЭВИЛЕЛИНИҢ XIX СЪЕЗДИЗИНГЕ

Эргим эштер! Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди ВЛКСМ-ниң XIX съездизинин делегаттарынга, чурттун бүгү комсомолчуларынга, оолдарынга болган кыстарынга түреткин ханызындан изиг байыр чедирип тур.

Бодунуң идегелдиг күр күжү, ниитилелди революсчу өзү-биле чаартырынга, коммунизм дээш демиселге идепкейлиг дузалакчызы болур Ленинчи комсомолду партия бедин-биле үнелээр. Политиктиг болгаш хамааты дадыгышкынның улуг школазын миллион-миллион совет кижилер ВЛКСМ-ге эртип турар. Ада-чуртка кызыгаар чок бараан болуушкунуу-биле комсомол бүгү чоннуң ханы хүндүткелин чедип алган.

Эт Л. И. Брежневтин онзалап демдеглээни ышкаш, бүгүн 18—25 харлыг аныяк кижилер даарта бистин ниитилелиивисте өзөр болур. Аныяктарны кижизилери дээш комсомолдуң бедик харыысалгазы оон-биле тодаргайлаттынар. Салгакчыларны политика талазы-биле идепкейлиг, ажыл-херекти билир, күш-ажылга ынак болгаш ажалдаар биллиг, төрөөн чурттуң камгалаарынга кезээде белен кижилер кылдыр кижизидериге идиг бөөр — комсомолдуң ажылында эн чугула, эн кол чүве ол-дур.

Сайзырангай социализмниң ниитилели совет оолдарның болгаш кыстарның эн эки шыналарының илерен келгенинге — эртемнин болгаш культураның бедиктериг шиигээлин алырынче, кижилер аразына эн-не чөптүг, коллективизме үндезилеген харылааларны доктаалын түргузарынче чүткүлүнге бергелерни ажып эртер биллиглиг болурунга эн калбак арганы берип турар. Аныяктарның чырыткылыг чүткүлдери, диттим планнары болгаш күзөөшкиннери турғузучу ажылга болгаш хөй-ниитичи ажыл-чорудулгага, хайныышкынны өөредилгеге, үлегерлиг дайынчы албан-херекке эн долу боттанган турарын чедип алыры — комсомолдуң хүзөөлгеан. Ажылчыннар болгаш тараачыннар-биле ниити күш-ажылга боттарын коммунистер кылыр кижилер деп ленинчи чагыг амыдыралга чайгылыш чок боттанган турары чугула.

Бүгү совет улус-биле каты чурттун комсомолчулары, оолдары болгаш кыстары СЭКП-ниң XXVI съездизинин төөгүлүг шиитпирлерин боттандырар дээш идепкейлиг демиселге-жин турар. «Аныяктарның шалыпчы ажыл-ижин, билиин, инициативазын болгаш чогаадылгазын — он бирги бешилга!» деп лозунгут шимчээшкин калбак нептеерээн. Чүгүе мүн комсомолчулар, аныяк энтузиастар ВЛКСМ-ниң күш-ажылчы алдарын көөрүлеттирешаан. Сибирьниң Кыскы-кы Сонгу чүктүн болгаш Ыраккы Чөөн чүктүн бойдус байлактарын шинээдип, оларны чонга бараан болдуруп турар. Улуг ажыл-агыйының ажыктыын бедидер, оны интенсификастаар дугайында партияның эн чугула айтышкының боттандырарынга идепкейлиг киржири — комсомолдуң сорулгазы-дыр.

Эртем-техниктиг дешилгени дүргедилер, күш-ажылдың бүдүрүүлүүн болгаш шынарын белидер дээш, 1982 чылдың болгаш бүгү он бирги бешилга планнарын база социалистиг хүзөөлгелерни чедиштирериг күүседир дээш социалистиг чарышка идепкейлиг киржиринге оолдарны болгаш кыстарны СЭКП ТК кыйгырып тур. Чоннуң байлаан хумагалалдыг, эр болуп көөр өзүга, бедик медереллиг сагылга-чурумга аныяктарны чаңчыктырары — комсомол организацияларының хүзөөлгеан-дир.

Көдээ ажыл-агыйны улам ынай көдүрериге, азып-чем программазын күүседириге Ленинчи комсомолдуң шуудургу киржилгезинге партия идегел салып турар. Черге болган көдээ ажыл-ишке чиракшылдыг болурунга аныяктарны кижизидери, төрөөн бойдусту камгалаары ВЛКСМ-ниң буянныг эрес болур.

Комсомол комитеттери өөредилгени харыысалгалыг, чогаадыкчы өзү-биле көөрүнге аныяк кижилерни чаңчыктырар, школа партазынга, профтехучилище мастерскаязынга, студентилер аудиториязынга күш-ажылчы төлептиг эзлчег белеткеттинген турарын чедип алыр хүзөөлгеди. Студентилерниң түүгү отрядтарының болгаш сургуулдарының күш-ажылчы каттыжышкыннарының шимчээшкинин бүгү хемчег-биле сайзырангайжытса чогуур.

Комсомол болза Бүгү-эвилелдин В. И. Ленин аттыг пионер организациязының ажылын моон соңгаар-даа хөгжүдер болгаш сайзырангайжыдар, отрядтарның болгаш дружиналарның амыдыралын утка-шынарлыг турғузарынга дузалаар, оларның ажыл-херектеринге хей-аттыг болурунун өзүүн деткиир ужурлуг.

Аныяктарны маркисчи-ленинчи үзел-бодалга болгаш ангы талазы-биле медереп билириниң өзүзунга кижизидериниң байлак дужулгазын комсомол чедип алган. Коммунистиг идеилиг, Коммунистиг партияның болгаш совет улустун революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарынга шынчы, мөзүлүг болурунун, буржуаз идеологияны, ниитилелге удур аажы-чаныын, амыдыралды чүгле хереглекчи өзү-биле көөрүнүн илерээшкиннерин, бистин ниитилелиивиске кончап-даа таарышпас чаңнаарынга эптеш чок болурунун өзүзунга оолдарны болгаш кыстарны моон соңгаар-даа могаг чок кижизидери эргежок чугула. Хостуг үешагын чөп ажыглаарынга аныяктарга дузалаары кончуг чугула. Политиктиг болгаш организакчы ажылды амыдырал-биле сырый холбаалыг кылдыр, аныяктарның ямзы-бүрү категорияларының, оларның эртем-билиг болгаш культура деннелин, улам өзүп орар сонуургалдарын болгаш негелде-хереглелдерин өөренип көрбүшаан, шаап халдакчы, чүткүлдүг, доктаамал чорудары чугула.

Социализмни салым-чолу, Төрөөн чурттун чечектелиишкини болгаш күүзүү дээш харыысалганын өзүзунга аныяк салгакчыларны комсомол организациялары кижизидер ужуулуг. Ол чорук империализмнин агрессия хөделиишкиннери күштелген амгы үеде онза чугула. Аныяктарның шерег-патриоттуг кижизидилгези, оларны ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштерининге албан эртпиверинге белеткээрин тодаргай угланыышкының чорудары — Ленинчи комсомолдуң ыдыктыг хүзөөлгеан-дир. Комсомолчулар, бүгү оолдар болгаш кыстар күш-культурага, спортка, туризмге үргүлчү киржиир, шерег-техниктиг билиглерни шинээдип алыр ужуулуг.

Аныяктарның кижизидилгезиниң, күш-ажылының, өөредилгениң, амыдырал-чүүдүүлгазының болгаш дыштанылгазының айтыгларын комсомол комитеттери шиитпирлээрде, совет, ажыл-агый, пробовлеел болгаш чогаадыкчы организациялар-биле сырый каты ажылдаар хүзөөлгелиг. Ниитилелдин болгаш курупениң ажыл-херектерин эргелеп башкарарынга оолдар болгаш кыстарны калбаа-биле киириштирери нүүгүл.

Бо чыл—ССР Эвилелиниң алдаолыг алдан чыл оюнун чыны-дыр. Бистин чүүдүүстүн бүгү начиналарының болгаш биче улустарының чаңгыс эвинин, найыралының болгаш акы-дуңма чорунун амыдыралы күжүн төөгү бадыткаан. Бистин үнелеп чиигимее ол байлаамыстыг аныяк патриотчу-интернационалчыларның быжыглаары болгаш көвүделири эргежок чугула.

Социализмниң акы-дуңма чурттарының аныяктар эвилелдери-биле бүгү талалыг каты ажылдажылганы комсомол моон соңгаар-даа улам калбарыр, оларның-биле найыралды, аныяктарның коммунистиг болгаш дешилгелиг бүгү шимчээшкинин-биле каты хөделиишкин чаңгыс эвин быжыглаар, тайбын дээш, дайын кыжаныышкынына удур демиселге дедегей аныяктарның күженишкиннерин каттыштырарын чедип алыр ужуулуг.

ВЛКСМ-ниң XIX съездиэ чурттун ниитилел-политиктиг амыдыралынга чугула болуушкун болуп, партияның XXVI съездизинин шиитпирлеринге, СЭКП ТК-ның Чиигинг секретары, СССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы эт Л. И. Брежневтин айтыышкынына дүүштүр комсомол организацияларының ажыл-ижинде, улам-на экижилериниң, оларның хайныны аажы-чыны белидериниң орунтарын айтыр дорааныг СЭКП ТК бүүрөп турар. Совет оолдар болгаш кыстар бистин чонувустун маадырлыг ажылхеректериниң төөгүзүнге чайгыннаннар, даа-даа чүүлдерни өөрөө, ленинчи, коммунистиг өзү-биле чурттаар, ажылдаар болгаш демиселге дедегейне чиигиннишкин док.

Коммунизмниң аныяк турғузукчуларының мурнакчы отряды —Ленинчи комсомол делегезин!

Алдаолыг совет аныяктар делегезин!

Ленинниң түүгүнүн алаа-биле. Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле — коммунизмниң тиилелгезинче, бурунгаа!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ

МАКТАТКАН

«Торгалыг» совхозта 14 мүн ажыг хойнуң оолдаашкыны колдуу дооступ, ниитиниң малының кыштаглаашкыны хүр-чаагай эртип турар. Бо чугула кампанияга ында комсомолчулар болгаш аныяктар улуг күш болуп, Ленинчи комсомолдуң XIX съездизинге уткуштур социалистиг чарышты калбарткан.

Аныяк хойжулар О. Кыргыс, Т. Оюн-оол, А. Шивит-Доржу, К. Ортун-оол болгаш өскелер-даа 280—340 чедир хураганнаны камгалап ап, чаш малды дорунтурар талазы-биле чарышка кеску чедишкиннерлиг болуп, мактаткан. Сакманчылардан Ч. Уйнун-оол, О. Натпит-оол, С. Кара-оол, Л. Кунгаа олар социалистиг чарыштың тиилекчилери болуп, ажыл-ишке кызымаккайын көргүскен.

П. ДАМДЫН.

Өвүр район.

Найысылал Кызылдың хоочун бүдүрүлгелериниң бирээзи — коммунистиг күш-ажылдың коллективи республика типографиязында ажылчыннарның хөй нуруузу аныяктар. Мында комсомолчулар болгаш аныяктар ВЛКСМ-ниң чаа съездизин төлептиг белектер-биле уткаан. Ниитилиг-биле бүдүрүлге-апрель айда 47 мүн рубль продукция бүдүрер планын 100 хуу күүсеткен. Дептерлээр цехте О. Блиновага удурткан комсомолчу-аныяктарның база З. Чапцухинаның, Г. Филиппованың бригадалары социалистиг чарышка мурнап турар.

ЧУРУКТА: типографияның болук аныяктары.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

СЪЕЗДИНИҢ ДЕЛЕГАТТАРЫ ЧУГААЛАП ТУР

Людмила БАНЧЫК,
«Нарын» совхозтуң хойжузу, Ленинчи комсомол шаннаның лауреады.

— Бөдүүн хойжу кижини, мени бүгү чурттуң аныяктарының улуг шуулганы — ВЛКСМ-ниң XIX съездизинин делегадынга комсомолчу эш-өөрүмнүн соңгаанын аажок улуг алдар кылдыр санап турар мен. Ону чүгле төлептиг күш-ажыл-биле харыылаар апаар. Эрткен кыш шыңгыы берге болду. Ынчалзажок совхозта ВЛКСМ-ниң 60 чылы аттыг бистиң комсомолчу-аныяктарның хойжу бригадазы ол берге шылгалданы тудуп шыдаан.

Сөөлгү чылдарда комсомолчу путёвка-биле аныяк өскеннериң хой ажылынче барыш турары черле өөрүнчүг. Кажан ортумак школаны доозуп турган, бодумнуң өөрүм кыстар Роза Нанчит, Людмила Дажинам, Татьяна Хүнбүн олар-биле хой ажылынче баар дугайында кузеливисти илередиривиске, ВЛКСМ райкому деткээн чүве. Ам олар шуптузу бир хойжу бригадада.

«Мал ажылы көдээге шалыпчы фронт» деп, бистиң партиявыстың XXVI съездизин кыйгырган. Ынчангаш аныяк эш-өөрүнү берге болза-даа, хүндүлүг бо ажыл-херекке боттарының энергиязын, күжүн бараалгадырынче кыйгырып тур мен. Комсомолдуң съездизинче чурттун бүгү булуннарындан эвээш эвес аныяк малчыннар база кээр. Ынчангаш олар-биле дуржулга солчуп, сеткил хандыр чугаалажыр бис.

Владимир ЛЕБЕДЕВ,
«Тыва кобальт» комбинатта токарь.

— Кижиниң амыдыралынга кажан-даа уттундурбас үелер, чылдар тургулаар. Мээң амыдыралымга бо чыл ындыг болган. Ол болза ленинчи партияның кежигүнүнге мээң киргеним, ВЛКСМ-ниң XIX съездизинин делегадынга соңгутканым болур.

Бүгү чурттаазында ышкаш, бистиң бүдүрүлгеде аныяктар коллективтери В�ЛКСМ-ниң шуулганынга чаңчыл өзүгаар төлептиг белеткенген. «ВЛКСМ-ниң XIX съездизинге—он тос шалыпчы неделя» деп чарыштың түүнелин «Чаңнык» деп үндүрүлгеге дыннадым, оон тиилекчилериниң аттарын бижип келген. Анаа Е. Ефименко, Н. Корикова, М. Глазырин удурткан комсомолчу-аныяктар бригадалары эки түүнелдерни чедип алган. Ынчаарга М. Глазырин удурткан бистиң бригадавыс чартык чыл планын комсомол съездизи ажыттынар хүнде күүседир дээш шудургу ажылдаан. Бисте чаңгыс-даа хожудап турар кижи чок. Ай нормазын олар ортумаа-биле 130—140 хуу күүседип, үеин мурнап келгеннер. Бо чылдың беш айларының планын шагда-ла күүсеткен бис.

Бистиң коллективте комсомол организациязының ажылхеректеринде хандыкшылдыг, солун чүүдер-ле хөй. Бүдүрүлгеге бедик көргүзүглерлиг болурундан аңгыда кижизидилге ажылы, аныяк кижилерге дагдыныышкын, оларның дыштанылгазын, күш-культураны болгаш спортту организастаары дээш өске-даа айтыыглар ооң кичээнгейинде турар.

Изольда ТОНДАР,
Мугур-Аксы ортумак школазының өөреникчизи.

— Төрөөн чурттуң найысылалы — Москвага бүгүн ажыттынар Ленинчи комсомолдуң шуулганынга Тываның, оон иштинде ыраккы Мөңгүн-Тайганың аныяк өскеннерин төлээлээр аас-кежик меңээ таварышканынга кызыгааржок өөрүп турар мен.

Сургуул болгаш өөреникчи аныяктар комсомолдуң съездизин эки, кончуг эки өөредилге, быжыг сагылга-чурум, идепкейлиг хөй-ниитичи ажыл-херектер-биле демдеглеп турары билдингир болгай. Школада мээң секретарылаң турарым комсомол организациязында 260 комсомолчу бар. Оларның хөй нуруузу ВЛКСМ-ниң съездизин база-ла өөредилгеге эки, кончуг эки демдектер, үлегерлиг сагылга-чурум-биле уткаан.

Бистиң чуртувуста аныяк салгал эртем-билиглиг, бүгү талазы-биле болбаазырангай болуп, Төрөөн чурттуң төлептиг хамаатылары кылдыр өзүп бодаразын дээш Коммунистиг партия болгаш Совет чазак бүгү-ле чүүлдерни кылып турарын бодувустун хүн бүрү амыдыралывыстан көрүп турар бис. Бөгүн ажыттынар комсомол съездизинге ол бүгү дээш төрөөн партияга болгаш чазакка өзүп олурар аныяк салгал чүректин ханызындан өөрүп четтириишкинин база катап илередир апаар.

Найыралдың ханызы

УРАН ЫРЛАР КУТТУЛГАН

Культураның болгаш дыштанылгазының Н. Гастелло аттыг парыгының «Хүреш» стадионунга ыры байырлалы май 15-те дүштекинин 12 шакта болур деп чарлалды баш бурунгаар хоорайның көскү черлерине аскылаандаа, республика солунналарынга көскү кылдыр нарлаан-даа, тускай чалалга бижиктерни почтачылар чагылгалар-биле катай бажынарже таратканнаан-даа.

Ол хүн-даа келген! Ынчан хүн караа-даа орта көзүлбес. ышык, сооксумаар болган. Ынчалза-даа ногаан паркта хөгжүм-музыка шак четчээнделе киржикчилерни болгаш дыңнакчыларны чалап, ыяңгылыг чаңгыланы берген. Ылангыя ырга, музыкага ынак кижилерниң чүректеря дестүвер-даа хире эвес.

Шак четкен. Стадионну чуойнап турар. Наймысылалдың тос хире улуг-улуг организацияларындан 700 ажыг киржикчи өн-баазын чечектер ышкаш каас-шинии кылдыр кеттиннишкен. туруштарын эзлепкен. (4-кү арында чурук).

Хооркүүскомнуң культура кылдызының, республиканың ыры пинтилелинин болгаш профобличовуделдин организастааны ыры байырлалын Кызыл хооркүүскомнуң төлээзи Н. Л. Верхотурова ажыткан.

Ыры-хөгжүмнү ойнап ,Тыва дугайында шулүктү чугаалап чоруй-ла, Красноярскиниң политехниктиг институдунуң руктар болгаш транспарантылар-биле шимеп каастаан. Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы И. Г. Мининиң удуртулгазы-биле каттышкан үрер хөгжүм ойнап турар. Найысылалдың тос хире улуг-улуг организацияларындан 700 ажыг киржикчи өн-баазын чечектер ышкаш каас-шинии кылдыр кеттиннишкен. турушторын эзлепкен. (4-кү арында чурук).

Хооркүүскомнуң культура кылдызының, республиканың ыры пинтилелинин болгаш профобличовуделдин организастааны ыры байырлалын Кызыл хооркүүскомнуң төлээзи Н. Л. Верхотурова ажыткан.

Ыры-хөгжүмнү ойнап ,Тыва дугайында шулүктү чугаалап чоруй-ла, Красноярскиниң политехниктиг институдунуң студентилери чогаалчы Л. Чадамбаның «Ленин — Партия» деп сөзүнге композитор А. Чыргал-оолдуң ырызын күштүг, өткүт, чоргаар кылдыр ырлап күүсеткеннер. Оларның күүселдези-биле ыры байырлалының көрүлдези эгелээн. Оон соонда улаштыр-ла аъш-чем садыының ажылдакчылары база-ла А. Чыргал-оолдуң «Россия — мээң Тывам» деп ырызын чаңгыс кижи' дег өткүт, чараш күүсеткеннер. Улаштыр-ла өске коллективтер база-ла Ленин, партия, Төрөөн чурт, найырал, күш-ажыл, тайбын дугайында хөй ырларны хөгжүм үделгези-биле эки ырлаапнар. Төнчүзүнде ыры байырлалының бүгү киржикчилери — чеди түс ажыг кижи В. Лебедев-Кумачының сөзүнге «Төрөөн чурт дугайында» сураглыг ырны үрер хөгжүмнүн үделгези-биле хары угда чоргаар болгаш өткүт, күштүг бадырыпкан. Магалыг чаагай аялгалар—уран ырлар ногаан сесерликке улай-улай куттулуп турган.

Ол байырлалга хейнүн ыры коллективтериниң удуртукчуларын болгаш идепкейлиг киржикчилерни шаннап мактаан.

Мындыг ыры байырлалы моон-биле ийи удаа эртип турары бо. Маңаа тудуг материалдар комбинадының коллективи бир-ле дугаар кириштеп, чедиишкиниг болганын демдеглээри өөрүнчүг. Ол ышкаш № 1 школаның өөреникчилери эрткен чылын болгаш бо чылын база-ла идепкейлиг киржип, организастыын көргүзүп, чедиишкиниг боон турар. А найысылалда оон-даа хөй организациялар бар. Оларны немей кириштирери үзенчиг.

К. ТУЛУШ.

УГЛАНЫЫШКЫН—ТАЙБЫҢ ПРОГРАММАЗЫ

....Дашты-кыдан соолгу медээлер....

НЬЮ-ЙОРК. КНО-нуң Кол Ассамблеязының чепсегленишкини дүжүрер талазы-биле бо чылдың июнь 7-ден июль 9-ка чедир КНО-нуң штаб-квартиразынга болур ийиги тускай сессиязынга Белеткел комитединин түүнел сессиязы ажылын ында доозкан.

Совет Эвилели-биле катай 78 күрүпениң делегациязы комитеттиг ажылынга кириштекен. КНО-нуң эң чугула шуулганының мурнуу чарызында болган бүгү чугаалажылга делегейге тайбының болгаш айыыл чок чорукту камгалаарының база быжыглаарының талазы-биле делегей ниитилежилгезинин күженишкиннерин улам ынай идепкейжидериге кол угланыышкын 80 чылдарга СЭКП-ниң XXVI съездизинин айытканы Тайбының программазы. СЭКП-нин болгаш Совет күрүпениң удуртукчузу Л. И. Брежневтин көдүргени чаа тайбың инициативалар, оон иштинде совет профвиледер съездизинге көдүрген саналдары болуп турар дээрзин база катап бүзүрелдиг бадыткаан.

Социалистиг болгаш хөгжүп орар күрүпелериниң төлөөлекчилери Белеткел комитединин ажылынын үезинде бүгү күженишкиннерин дүжүрер талазы-биле Кол Ассамблеяның ажылында ажыткан. Ынчалза-даа оларның ол шын эвес турушторы-бодалдарын шиитпирлиг буруу шапкан. КНО-нуң Кол Ассамблеязының чепсегленишкини дүжүрер талазы-биле бүгү-делегей кампаниязының эгелээр хүнү кылдыр чарлаары. Белеткел комитеди сүмелээн.

Е. МЕНКЕС,
А. СИЛОРУН,
СӨТА-ның көрр.

ОРБИТАДАН МЕДЭЭЛЕР

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СӨТА). Космонавтылар Анатолий Березовой болгаш Валентин Лебедев орбитаның «Салют-7» — «Союз Т-5» комплекизинде үш хүн ужудуп турарлар.

Май 16-да экипажтың ажыл хүнү 10 шакта эгелээн болгаш Москванымы-биле 24 шакка чедир үргүлчүлээн. Космонавтылар станцияның дериг-хереклеринин болгаш аппаратураларын ажылдадырының талазы-биле планнаттынган ажылдарны үргүлчүлээн. Амыдырал хандырылганы, энергия алырының болгаш чылыг таарыштырарының системаларын ажылдадыр, киирген. «Дельтаның» тускайлан ужуугуушкун системазының хыналда ажылдары эгелеттинген. Мурнунда хүннерде күженишкиниг ажылдаанының соонда бөгүн космонавтылар дыштанар.

Май 17-де эртем аппаратуразының башкарар черин ажылдадыр иллюминатор-соңгаларны өөрген болгаш станцияның башкарылга-угланыышкын системазын хынаан.

Анатолий Березовой болгаш Валентин Лебедев радио, телевидение харылзаазының дамчыдылгаларының үезинде боттарының кадыкшылының байдалының экизин болгаш космос лабораториязының иштинге ажылдаарының чогумчалыг байдалынче шилчип кирип турарын дыңнатканнар.

ТЕС-ХЕМ РАЙОН: Соңгулдаадан соңгулда чедир

Бүгү совет улустуң бузулбас чаңгыс эвиниң болгаш ленинчи Коммунистиг партияны долгандыр сырый каттыжыышкынының байдалына улус депутаттарының чер-чер Советтеринге ээлчеглиг соңгулдаларга белеткел ажылдары чоруп турар.

Чаңчыл ёзугаар бо кампания Советтерниң, оларның депутаттарының ажыл-чорудулгазының бүгү-улусчу көрүлдези болу бээр. Ынчангаш «Соңгулдадан соңгулдага чедир» деп рубрика адаанга бистиң амыдыралывыста чер-чер Советтеринге сөөлгү соңгулдалардан бөгүнге чедир болгулаан чаартылгаларны, күрүне эрге-чагыргазының хөй талалыг ажыл-чорудулгазын көргүскен корреспонденцияларны, чүүлдерни, очерктерни солунга парлаар.

Ол рубрика-биле бөгүнгү номерге Тес-Хем райондан бөлүк материалдарны парладывыс.

БҮЗҮРЕЛДИ—АЖЫЛ-ХЕРЕК-БИЛЕ

Улус депутаттарының чер-чер Советтери хоойлуда көрдүген эрге-хүлээлгелерин долу ажыглап, девискээринде турар бүдүрүлге, албан организация черелериниң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезин планнап турар, ону амыдыралга боттандырар талазы-биле эвээш эвес арга-дүржүдүлүг. Партияның XXVI съездизинге СЭКП ТК-ның Отчёт плеткелиге СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Соведениң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң «Чер-чер Советтериниң ажыл-чорудулгазында хей солун, чаа чүүлдер кеступ келгилээн. Олар тус черниң ажыл-агыйының, чонунуң хандырылгазының айтырыгларынче кичээнгейни кошкатпайн, экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң комплекстиг байдалын хандырарына улам улуг салымшкынны киирип турар...» дээн ханы уткалыг сестери Советтериниң ажыл-чорудулгазына бедик үнелел.

Тес-Хем районуң чер-чер Советтери районуң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезин улам быжыглап, сайырадыр талазы-биле боттуг хемчеглерни ап келгеи. Ылангыя сөөлгү чылдарда, тодаргайларга, эрткен соңгулдадан бээр эрткен үе иштинде ээлээн көскү хемчеглер алдынган.

Районуң улус ажыл-агыйының кол адыры —мал ажылы. Оон хөгжүлдезинге эрткен ажыл-агый чылында элээн чедиишкиннер чедип алдынган. Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының хемчээли өскен.

Районуң бүдүрүлгелери, күш-ажылчы коллективтери база багай эвес көргүзүглерлиг ажылдаан. Оон херечизи —1981 чылда Бүгү-эвилел социалистиг чарыжында район тиилекчи болуп, СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугу-биле шаннатканы болур. Ол шаналды ажыл-херек-биле быжыглавышаан, ССРЭ-ниң 60 чылын төлептиг уткуурунче бүгү күштү районуң ажылчы чону угландырган. Районуң ажыл-ишчилери юбилейлиг чылды ажыл-агыйга багай эвес көргүзүглерлиг эгелээн. Күрүнеге эзт садарының бирги кварталда планы 140. сүттүү — 102,7 хуу күүсеттинген болгаш төрүүр 100 баштан 98 хураганы алдынган. Ылангыя соңгукчуларның чагыларын ёзугаар чуртталга, албан черлериниң чаа бажыңнары немей туттунган. Чижээ, Ак-Эрик, Берг-Даг ортумак школаларының башкыларынга ийи-ийи аал ишти чурттаар ийи чуртталга , бажыңын ажыглалга киирген. «О. Шыпаа» совхозта 90 орунлуг уруглар садын ажыткан. Самагалдай — Ак-Эрик автоорукта Тести кежир көвүрүнүң септелгезин чоруткан. Көдээ соңгукчуларның дилээ-биле Белдир-Арыг суурда аъш-чем бараанарының магазинин ажыткан. Чурттакчылыг черлерни сугбиле хандырар айтырыг багай эвес шиитпирлеттинген. Самагалдай суурда районуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң бажыңына эде дериишкинни кылып, шөлүн улгаттырган. Күүсеттинген чагыларның бо үүгле чартыы-дыр. Районуң черчер Советтери соңгукчуларның чагыларын амыдыралга боттандырар талазы-биле биче эвес дуржулгалыг. Чагыглар күүседиринге Советтериниң, оларның депутаттарының, хей-ниитинин демиг ажылын демдеглээри чугула. Ажыл-агыйлар, бүдүрүлге черлери бистин сумевис ёзугаар социал айтырыгларны хүн бүрү шиитпирлеп турары эки.

Район девискээринде алды көдээ Совет бар. район Соведениде 7, көдээ Советтерде — 36 доктаамал комиссия тургустунган. Советтерде ол улуг күш. Сөөлгү чыыштан бо хүннерге чедир олар Советтериниң мурнунда турар ажыл-агый, социал тургузуушкун айтырыгларын шиитпирлээриниге киржип келгеннер. Депутаттарның вденкейн чыл санында ри Н. М. Дандаа) бо чылдың өирги кварталында төрүүр 100 баштан 96 хураганны камгалаан алган болгаш ажыл-агыйларның хойжу бригадаларының аразында чарышка тиилекчи болган. Районуң хөйжулары ам эрткен чылдың мичангы деңнелиниде 12,2 хуу хей хураганны алган.

Районуң бүдүрүлге, албан организация черлери бирги кварталда ден-деск ажылдаан, планныг онаалдазын 103,1 хуу күүсеткен. «Сельхозтехниканың» районнар аразында каттыжыышкынының, коммунал ажыл-агый эргелелиниң, райпонуң, районнуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң болгаш эске-даа коллективтер эки түңнелдерни чедип ап, планныг онаалдалар күүседеңин 100-112 хуу чедиргеи.

Эрткен соңгулдалардан бээр бо хүннерге чедир чонуң амыдырал-чуртталга а з ы н ы ң чаагай чоруун бедилер хемчеглер алдынган. Ылангыя соңгукчуларның чагыларын ёзугаар чуртталга, албан черлериниң чаа бажыңнары немей туттунган. Чижээ, Ак-Эрик, Берг-Даг ортумак школаларының башкыларынга ийи-ийи аал ишти чурттаар ийи чуртталга , бажыңын ажыглалга киирген. «О. Шыпаа» совхозта 90 орунлуг уруглар садын ажыткан. Самагалдай — Ак-Эрик автоорукта Тести кежир көвүрүнүң септелгезин чоруткан. Көдээ соңгукчуларның дилээ-биле Белдир-Арыг суурда аъш-чем бараанарының магазинин ажыткан. Чурттакчылыг черлерни сугбиле хандырар айтырыг багай эвес шиитпирлеттинген. Самагалдай суурда районуң амыдырал хандырылга бүдүрүлге эргелелиниң бажыңына эде дериишкинни кылып, шөлүн улгаттырган. Күүсеттинген чагыларның бо үүгле чартыы-дыр. Районуң черчер Советтери соңгукчуларның чагыларын амыдыралга боттандырар талазы-биле биче эвес дуржулгалыг. Чагыглар күүседиринге Советтериниң, оларның депутаттарының, хей-ниитинин демиг ажылын демдеглээри чугула. Ажыл-агыйлар, бүдүрүлге черлери бистин сумевис ёзугаар социал айтырыгларны хүн бүрү шиитпирлеп турары эки.

Район девискээринде алды көдээ Совет бар. район Соведениде 7, көдээ Советтерде — 36 доктаамал комиссия тургустунган. Советтерде ол улуг күш. Сөөлгү чыыштан бо хүннерге чедир олар Советтериниң мурнунда турар ажыл-агый, социал тургузуушкун айтырыгларын шиитпирлээриниге киржип келгеннер. Депутаттарның вденкейн чыл санында бедин турар. Бүдүрүлгениң мурнакчылары депутаттарның саны өскен. Чижээ, депутаттар И. Данзуруп, В. Аракчаа, К. Оюн, Д. Кунгаа болгаш оон-даа өскелер ажыл-ижинге бүдүрүлгечи бедик көргүзүглерлиг мурнакчылар, депутат хүлээлгеин база-ла ак сеткилдиг күүседип чаңчыкканнар.

Бүдүрүлгелерде, хойжу коданнарда, сүт-бараан фермаларында тургустунган депутаттар бөлүктери ажылын багай эвес тургускан. Депутаттар коллективтериниде бүдүрүлге, планныг онаалдалар, социалистиг хүлээлгелер-биле холбашкан айтырыглар шиитпирлежиринге идепкейлиг киржип келген. Ону даразында чижекке көргүзүп керейн. «Чодураа» совхозтуң Хараал-Тей сүт-бараан фермазы районда мүрнакчы коллектив. Бирги кварталдың түңнели-биле ук коллектив фермалар аразында чарышка тиилекчи болуп, СЭКП райкомунуң, райкүүскомнуң, ВЛКСМ райкомунуң шилчиир Кызыл тугу-биле шаннаткан. Бүдүрүлге, продукцияның шынары-биле холбашкан айтырыларны шиитпирлээриниге депутат К. Оюн удурткан ында депутаттар бөлүүнүң киржилгези улуг.

Бо хүннерде чер-чер Советтериниге соңгулдаларга белеткелдер калбарган. Соңгулдалар округтары хуусааларында тургустунган, агитпунктулар ажылдаан турар, районуң чер-чер Советтериниге депутаттарга кандидаттар кылдыр ээ төлептиг оолдар, кыстарны чоң адан турар. Оларга бүүрел бедик.

Районуң көдээ Советтериниң ажыл-чорудулгазы көскүү-биле экижээн болгаш хей талалыг болу берген. Көдээ Советтер ортузунга калбарган социалистиг чарышка 1981 чылдың түңнели-биле О. Шыпаа көдээ Соведи эки көргүзүглерлиг болуп, бирги черни эллээн. Советтиң ажылында өөредиглиг чүүлдер хей.

Районуң чер-чер Советтериниң ажыл-чорудулгазында кылдынган эки чүүлдер-биле чергелештир, шиитпирлеттинмейн турар айтырыглар бар. Чижээ, чурттакчылыг черлериниң чаагайжыдылгазында чедир көөр айтырыглар эвээш эвес. Оон-биле кады тулуг организациялары капитал салыышкыннарны долу шиитпирлеп ап албайн турар. Мал ажылында база шиитпирлээр айтырыглар эвээш эвес. Оларны холга алыры Советтериниң, күүскомнарның мурнунда көл соругла.

И. УСПУН,
улус депутаттарының Тес-Хем район Соведениң күүскомунуң даргазы.

БО АРЫНДА:
●Доктаамал комиссияның ажылы.●Депутатка сөс.●Совхоз директору-биле чугаа.

КОМИССИЯНЫҢ КИРЖИЛГЕЗИ

Улус депутаттарының Тес-Хем район Соведениң көдээ ажыл-агый, бойдус камгалалының талазы-биле доктаамал комиссиязында чеди депутат бактаан турар. Комиссияның ажылын чыл хуусаалыг перспективтиг план ёзугаар тургускан. Эрткен соңгулдалардан бо хүннерге чедир доктаамал комиссия ол ёзугаар тодаргай хемчеглерни ап чоруткан. Бистиң мурнувуста кол соругла — районнуң ажыл-агыйларының экономиказын улам быжыглаарынга, мал ажылдакчыларының ажыл-амыдыралының байдалын экижиринге боттуг үлүг-хууну киириштирери. Ынчангаш комиссияның депутаттары бодунуң ээлчеглиг хуралдарынга сезон аайы-биле хүнүн чугула айтырыглары — совхозтарда мал кыштаглаашкынының, часкы тарылганың, мал чемниң белеткелиниң дугайында айтырыгларны чугаалажып турар болгаш ол талазы-биле сүмелерни ажыл-агыйларга, райкүүскомга киирип турар. Депутаттар хынаалдаларны ажыл-агыйларга, сүт-бараан фермаларынга, хойжу бригадаларга бо-ла чоруда бээр. Оон түңнелдери көскү. дээштин эки. Ылангыя эрткен кыштаглаашкын үезинде мал чемин канчаар чарыгдан турарынга хамаарыштыр эвээш эвес хынаалдалар чер-черге чоруттунган. Хынаалдадан илереттиргеи четчестерни чайладыр, эки дуржулганы өскелерге пептередир талазы-биле тодаргай хемчеглер алдынып турар.

Комиссияның кежигүннери колдуунда көдээ ажыл-агыйның ишчилери. Оон ажылывыска идиглиг болуп келгеи чугаажок. Оларны ажылдап турары участоктарында ажыл-иштиң байдалын хайгаараары-биле харыысалгалыг кылдыр ында быжыглаан. Үстүнде чүүлдер-биле чергелештир комиссия Советтиң сессияларына болгаш күүсеткен хуралдарынга чугаалажыр айтырыгларны белеткээринге идепкейлиг киржип, эдеринчи плеткелдерни кылып турар.

Район эрткен чылдың түңнели-биле болгаш 1982 чылдың бирги кварталында көдээ ажыл-агый талазы-биле чамдык чедиишкиннерлиг болган. Оон бадыткалы — СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугу-биле шаннатканыныс болур. Ажыл-агыйга районнуң ишчилериниң эки көргүзүглерлиг болганынга бистиң доктаамал комиссияның депутаттарының киириштиргеи үлүг база бар деп көрүп турар бис.

Эрткен бирги кварталда районуң көдээ ишчилери багай эвес ажылдаан. Бо хүннерде ажыл-агыйлар эрткен кыштаглаашкының түңнелин үндүрүп турар. Түңнел багай эвес деп чугаалап болур. Эрткен кыштаглаашкынны «О. Шыпаа», «Чодураа», «Кызыгаар» болгаш өске-даа ажыл-агыйлар багай эвес көргүзүглерлиг дооскан.

Районуң ажыл-ишчилериниң күш-ажылга хей-аъды бедик. Бо хүннерде ажылдың кайы-даа участогунда ССРЭ-ниң 60 чылынга тураскааткан социалистиг чарыш калбарган. Эрткен кыштаглаашкының түңнелдерин чугаалап турар болганымда, районуң мурнакчы ажыл-агыйы «О. Шыпаа» совхозту чижек кылдыр ап көрээлиней. Эрткен кызын малдың хорамчазы оон мурнунда чылдыындан шынап-ла эвээш болган. Ынчангаш эрткен чылдың ол-ла үезин бо чылдыыбиле деңнээрге, мыймыстыг бода мал 23 хуу, инек 41,4 хуу өскен, шээр мал өстүрериниң чыл планын ажыл-агый 142,3 хуу күүсеткен. Аныяк коммунист В. Хажылай удурткан № 2 хойжу бригада төрүүр 100 баштан 98 хураганны алган.

Бүдүрүлгениң эң чугула участоктарында депутаттар бөлүктери, постуларны тургускан. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн, шынарын бедидер талазы-биле олар дээштиг хемчеглерни ап чорудун турарлар. «Чодураа», «Кызыгаар» совхозтарның Хараал-Тей, Улуг-Күзег сүт-бараан фермаларында депутаттар бөлүктериниң ажылы эки. Бирги кварталдың түңнели-биле ол коллективтер бүдүрүлгечи бедик көргүзүглерлиг болганнар. Улуг-Күзег сүт-бараан фермазы планныг онаалдазын 122 хуу күүсеткен.

Көдээниң ажыл-ишчилери дузалаа ажыл-агыйын багай эвес хөгжүдүп турар. Чурттакчы чондан көдээ ажыл-агый продуктуларын садып алырын организастаарынче доктаамал комиссия улуг кичээнгейни угландырын келген. Районуң чонунуң дузаалаа ажыл-агыйында 2343 бода мал, 973 баш хой, 1909 баш өшкү, 478 хаваң бар.

Районуң көдээ ажыл-агыйында кылдынган эки чүүлдер-биле чергелештир четчестер, шиитпирлээр соругалар бар. Он биеги беш чылда мыйыстыг бода мал районга ортумаа-биле 18 хуу, инек — 24 хуу өзер. Хой, өшкү он бирги беш чылдың эгезинде турганындан 32 хуу өзүлделиг болур. Ону амыдыралга боттандырары кол соругла, ону шиитпирлээриниге Советтериниң, доктаамал комиссияларның, депутаттарның киржилгези улуг.

С. МӨНГЕ,
доктаамал комиссияның даргазы.

ЧОРГААРЛАНЫР БИС

Депутатка сөс

Оюн-оол Чаш-оолович Тюлюш — Самагалдайда районнар аразының «Сельхозтехника» каттыжыышкынында чолаачылар бригадазының бригадири. Улус депутаттарының район Соведениң депутады. Коммунист бригадирниң удуртканы бригада бо чылдың бирги кварталының түңнели-биле бүдүрүлгениң мурнакчыларының одуруунче киргеи. А бригадир болу бирги кварталдың планныг онаалдазын 162,0 хуу күүсеткен.

О. Ч. Тюлюш төрээн бүдүрүлгезиниң ажыл-ижин мынчаар чугаалап турар:

—Депутаттың эрге-хүлээлгезиң күүседип доозар үем чоскушулаан. Июньда ээлчеглиг соңгулдалар. Советтерге 1980 чылдың эгезинде соңгуттурган эш-өөрүм-биле бир дөмей. ийи ажыг чыл иштинде кандыг-кандыг эки, ажыктыг чүүлдер кылдынганын, коллективиниң иштиг ажылыпга киргеи үлүүм кандыг болганын түңнээр үе келген.

Бистиң бүдүрүлгевис — районда улуг коллективтериниң биреэзи. Бирги кварталда бүдүрүлгечи бедик көргүзүглерлиг ажылдадывыс, социалистиг хүлээлгелер бүрүн күүсеттингеи. Кварталдың чүк сөөртүлгезиниң планы 173,3, продукция бүдүрери 120,7, бараан саарылгазы 117,7 хуу күүсеттинген.

Автопарк биле септелге мастерскаязы кайызы-даа эки ажылдаан, социалистиг чарышка бот-боттарынга аштырбаан, ден-деск ажылдаан. Тус-тус ажылчыныардан хууда хүлээлгелерин бедик көргүзүглерлиг күүседип, үлегерлиг ажылдааннар эвээш эвес. Чижээ, чолаачылар В. Д. Ноокай чүк сөөртүрүүнүң планын 265, О. К. Кунгаа—140, А. Д. Дамбаа — 181, Д. В. Бюрбю — 135 хуу күүсеткен. Күш-ажылчы көргүзүглер шынап-ла бедик. Аныяк коммунист О. Д. Шулуу эргедекчилээн септелге мастерскаязының септекчилериниң аразында калбарган социалистиг чарыштың мурнуку одуруун слесарь Г. О. Биче-оол, А. Х. Аракчаа, А. Х. Калзан олар баштап турарлар. Планныг онаалдаларын олар доктаамал 112-ден 125 хуу чедир күүседип келгеннер.

Үстүнде адааным мурнакчыларым хей кезин аныяктар. Ажыл-ижиниге бердингеи совет ажылчын кижиниң адын төлептин-биле эдилеп чоруур аныяк эш-өөрүүстүң ажыл-ижиниге чоргаарланып турарывыс таварылга эвес. Комсомолчу чолаачылар Олег Кунгаа, Данил Бюрбю оларның күш-ажылчы календарында июнь ай, олар үеин мурнап турарлар. Ажылга иштиг бүдүрүлгечи көргүзүглериви алыр болза ындыг.

Бүдүрүлгениң кайы-даа участогунда ажыладың шынары экижээн, бүдүрүкчүлүү бедээн. Часкы хову ажылдарынче үшер машина-техниканың септелгези бо чылын эки чоруттунган. Бүдүрүлгениң харыысалгалыг участоктарында коммунистерни быжыглаан. Олардан негелде бедик.

Бүдүрүлгеде кижилериниң ажылдаарынга, культуралыг дыштаныылгазынга таарымчалыг байдалды тургузарынче партия организациязы, местком болгаш өске-даа хей-ниити организациялары улуг кичээнгейни угландырыш келген. Ол айтырыгны шиитпирлээринге депутат кижи-мээн киржилгем албан. Бир эвес соңгулдадан соңгулда чедир үеин алыр болза, бүдүрүлгениң ажыл-ижиниге ээлээн өскерилгелер, чаартылгалар болган. Оларның хей кезин-ле соңгукчуларның чагыларын ёзугаар боттанган. Чижээ, бүдүрүлгеге ээлээн хей эде дериишкиннер болган. Септелге мастерскаязына чаа дөрт станокту тургускан. Бүдүрүлге ол үениң дургузунда үш аал ишти чурттаар бажыңны алган. Автопарктың машина-техниказының саны ийи чылда көскүү-биле өскен — эрткен чылын сес чаа машиналы алган болза, бо чылдың эрткен айларында аная үш автомашина немешкен. Бистиң бүдүрүлгевиске келген кижилерге таарымчалыг байдалды тургузары-биле аная аалчылар бажыңы тудары чагыг ёзугаар көрдүнгеи, оон таваан салын эгелээн.

Коллективтиң кежигүннери ажылдан-даа, дыштаныы-даа биилир диилмзе, хөөредиг болбас боор. Бүдүрүлгеде спорткa соңуургалдыглар бар. Бо чылын теннис маргылдаазын ийи удаа организастаан. Волейболдун дөрт командазын тургускан, бүдүрүлгениң девискээринде дерээн волейбол шелүнге маргылдаалар бо-ла эртер. Чүгле бо чылын спорт дериг-хереклелдери садарынга бүдүрүлге 1500 рубльди үндүргеи. Бот-тывыңгыр уран чүүл коллективте эки тургустунган. Районуң күш-ажылчы коллективтериниң, албан организация черлериниң аразында 1981 чылдың бот-тывыңгыр уран чүүл көрүлдезинге киржип, бирги черни эзледивис. Ам бо хүннерде ССРЭ-ниң 60 чылынга тураскааткан көрүлдеге белеткел чоруп турар.

Коллективтиң ниити ажыл-ижи ындыг. Демниг болурга, чүү-даа бүдүнгүр болуру чугаажок.

Депутат кижи бүгү талабиле каяа-даа үлегерлиг болур. Удурткаңым бригадаңың кежигүннери колдуу аныяктар. Бүдүрүлгечи көргүзүглериви бастаг эвес, хууда социалистиг хүлээлгелериви ниң күүседи эки. Бүдүрүлгевистиң ниити ажыл-ижиниге үлүүвүстү мынчаар киириштирип турарывыска чоргаарланыр бис.

Самагалдайда районнар аразының «Сельхозтехника» каттыжыышкыны — мурнакчы бүдүрүлгелериниң биреэзи.

Бирги кварталдың түңнели-биле район Соведениң депутады Оюн-оол Тюлюш (чурукта оң талазында) удурткан чолаачылар бригадазы чарышка мурнаан. Кады ажылдап турар эш-өөрү бригадириниге бедик бүүрелди илередип, район Соведениге депутаттың кандидадынга катаи депшиткен.

ЧУРУКТА: мурнакчы бригада. Т. КУНГААНЫҢ фотозу.

ДЕМНИГ КҮШ-БИЛЕ

Соңгулдадан соңгулда чедир ажыл-агыйның экономиказынга, ажыл-ишчилериниң амыдырал-чуртталгазынга кандыг-кандыг чаартылгалар, өскерилгелер болганын чугаалап бээрин «Чодураа» совхозтуң директору С. Л. Чангыоолдан бистиң корреспондентивис В. Куулар дилээн. Айтырыгга харыыны моон адаанда парладывыс:

— «Чодураа» совхозтуң төву Белдир-Арыг суур чыл сонында чаартынып, чаагайжыттынып турар. 362 олуттуг ортумак школалыг. Тудугсуур чыл санында туттунуп, ажыглалга киирип, немежип турар. Үүгле эрткен ийи чылда суурнуң кудумчуларынга чаңгыс аай төлевилелдиң ийи аал ишти чурттаар он бажың немешкеп. Ол бажыңнар соңгукчуларның чагыы-биле туттунган. Өреге бүрүү телевизорлуг, радиожуттунган. Чагыг ёзугаар бежен телефонну база немей тургускан. Эрткен соңгулдаларга белеткел үезинде совхоз төвүнде холушкак бараанар магазинин эде тургузарын дилээн чагыг соңгукчулардан киргеи турган. Ол ёзугаар чурттакчыларга эртиг кылдыр магазинин аъш-чем, үлетпүр бараанарыныы кылдыр ацгылай тургускан. Соңгукчуларның чагыы-биле кылдынган чүүлдер-ле хей, ол бүгү кижилериниң сагыш-сеткилинге чоок болуп турары чугаажок.

Кижилериниң ажыл-ижиниң бүдүрүкчүлүү хей-ле чүүлдерден хамааржыр болгай. Ынчангаш совхоз дирекциязы, партком, ажылчын комитеди, көдээ Советтиң күүскому ол айтырыгларны улуг кичээнгейге алган болгаш боттуг хемчеглерни ап турар.

Чугааны ажыл-агый айтырыглары-биле уламчылап келгеи. Эрткен бирги кварталда багай эвес көргүзүглерлиг ажылдадывыс. Ылаңгыя ажыл-агыйның Хараал-Тей сүт-бараан фермазының ишчилери бүдүрүкчүлүү ажылдаан. Ферманың көргүзүглериниң чыл санында бедин турары өөрүнчүү. Эки ажылыбиле республиканың мурнакчылар коллективтериниң санында кирип келгенинге чоргаарланыр бис. Фермада мурнакчылар эвээш эвес. Тыва АССР-ниң Дээди Соведениң депутады саанчы Оюмаа Баткар эрткен бирги кварталда планныг онаалдазын 135 хуу күүсеткеш, социалистиг чарышка мурнаан. Саанчылар—район Соведениң депутады Клара Оюн, Оксана Үвей олар база планныг онаалдазын 107, 110 хуу боттандырганнар. Бистиң депутаттарывыс ажылынга-даа, хууда амыдырал-чуртталгазынга-даа улегерлиг. Оларның сүмези, киржилгези-биле ферманың ажыл-ижиниге деткимчелиг эки чүүлдер эвээш эвес кылдынган. Коллективтиң аныяк саанчылары 1982 чылдың чартык чыл планын комсомолдун ээлчеглиг съездизинин бүдүүзүнде күүседир хүлээлгелиг.

Кыштаглаашкынны ажылагый ниитизи-биле организастыг эрттирген. Төрүүр 21 коданныг 10-у төрүүр 100 баш хойдан 90-100 чедир хураганны кайгалап алган. Моон мурнунда чылдарныы-биле деңнээр болза, көргүзүг чамдык хойжуларга ээлээн «дүжүткүр» болган. Чижээ, хоочун хойжувус, Ленин база Октябрь Революциязы орденнериниң эдилекчизи Иван Симчитович Данзурун төрүүр 100 баш хойдан 104 хураганны алган. Хойжулар Б. М. Минчей, Ш. С. Серен, Б. Э. Эртине болгаш оон-даа өскелер 102 хураганны тус-туста камгалап алганнар.

Совхозтуң ажыл-ишчилери бо хүннерде ССРЭ-ниң 60 чыл оюн төлептиг уткуур соругалыг бедик тура-соруктуг ажылдап турар. Часкы хову ажылдары ам кидин тулук. 875 га черни суттарар —хүлээлгевис ындыг, 520 га бо хүннерде суттартынган, ажыл уламчылап турар. Кылдынган, кылдыныы-даа турар чүүлдеривис ындыг. Эрткен соңгулдадан бо хүннерге чедир совхозтуң ажыл-амыдыралында кеску чаартылгалар, өзүлде болган. Аная районда-даа, көдээ-даа Советтериниң депутаттарының киргеи улуг улуг. Демниг күш-биле кылдынган ажыл-ишти түңнеп тура. Чедир шиитпирлээр айтырыгларны кичээнгейге ап турар бис.

Мал ажылы—шалыпчы фронт

КОМПЛЕКСТЕР-ДАА, ФЕРМАЛАР-ДАА

Приморьеде хаваң эъдин бүдүрериниң үлетпүр үндезининче шилчидип турар.

Крайда ам бешин специализастаан беш комплексти тутканы. Оларның эң улуу — «Тихоокеанский». Ол бүдүрүлге үүс муң ажыг хаванны семирти азыраар. Крайда бүдүрүп турар бүгү хаваң эъдиниң барык үштүң бир кезин ам чыл бүрү оортан кирип турар. Чыл эрткенде комплекстиң күчүзү нин катаи улгадыр.

«Сибирьниң, Ыраккы Чөөн үүкүү районнарынга болгаш Курган обласка көдээ ажыл-агыйны комплекстиг хөгжүдериниң дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы үнгениниң соонда «Тихоокеанский» ышкаш өске ындыг улуг комплексти тударының темпилери дыка дүргедээн. Ол бүдүрүлге крайның соңгу талазында— Лесозаводск хоорайның чанында турар. Мал ажылдыг ол комплекстиң чанында мал одарлыг тускай черлерни Ыраккы Чөөн үүкке бир-ле дугаарында опзалап тускайлаан.

Хаваң эъдин бүдүрериниң дыка көвүдедириниң айтырыгын чаңгыс үүгле хаваң ажылдыг комплекстер-биле шиитпирлеп хоржок. Приморье крайның Көдээ ажыл-агый эргелелиниң кол зоотехниги А. Онацкийниң СЭТА-ның корреспондентизинге дыңнатканын ёзугаар алырга, специализаставаан ажыл-агыйларда фермалар чугула курлавырлар болуп бар чыдар. Ындыг фермалар совхозтарның болгаш колхозтарның хей нуруузунда ажылдап турар. Ам оларның күчүлерин улгаттырарының хемчеглерин ап турар апарган. Малдың баш санын дыка көвүдедиринге таарыштыр чаа мал кажаларын улуг ажыл-агыйларда туда берген.

Ажыл-чем курлавырларын немей өстүрериниң дээштиг дөзү хууда ажыл-агыйларга мал ажылының продукциязын бүдүрериниң база болу берген: семирти чемгерин алзын дээш крайның көдээ чонунга бо чылын үүс муң ажыг хаваң ооларын саткан, ол дээрге беш чылдың эгезинде сатканындан барык ийи катаи хей-дүр.

И. ПАЛАТОВ,
СЭТА-ның корр.

Владивосток.

Хөрөөнүүн хаттаан болгаш сугдан үрелиишкиннин кайчаар камгалаарыл? Бо айтырыг бистиң республиканың чер ажылдыгларын чыл келген тудум улам-на дүвүредин турар.

Улуг-Хем — хөрөүн үрелиишкиннинге таваржыы турар районнарның биреэзи. Ынчангаш хөрөүн камгалаар техниканы ажыглаарының талазы-биле семинарны СЭКП райкому, райкүүскомнуң көдээ ажыл-агый эргелели аная Кедээ ажыл-агый министерствозунуң болгаш Дуржулга станциязының тускай эртемнилери-биле кады эрттирген.

ЧУРУКТА: семинарның киржикчилери хөрөүн камгалаар техниканы көрүп тур.

В. ДОКМИТТИҢ фотозу.

Бөгүн–Делегейниң музейлер хүнү

КУЛЬТУРА ХАРЫЛЗААЗЫНЫҢ ЧУГУЛА ЧЕПСЭЭ

Делегейниң музейлер хүнүн чыл бүрүде май 18-те демдеглеп турар. Бо дугайында шинтпирни Делегейниң музейлер чөвүлелиниң 1977 чылда Москвага болган XI Кол конференциязынга хүлээп алган.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязынга чедир Россияга 213 музейлер турган. А Совет эрге-чагырганың баштайгы он чылдарынның дургузунда безин чуртка музейлерниң саны ийи катап көвүдээн. Оларның фондузу база өскен: бай хөренгитеннериниң холунга турган эртине байлактарны национализастааш, музейлерге дамчыдып берген. 1917 чылга чедир Россия империязының улустарының национал музейлери барык чок турган. Национал музейлер амгы үеде совет республикаларның шупузунда бар.

Амгы үеде бистиң чуртувуста 1500 ажыг музейлер бар. Оларны чыл бүрүде 150 миллион ажыг кижи кээп көрүп турар. Он музейлерден ангыда хөй-шинтичи эге-биле ажылдап турар улусчу музейлер шөлөларда, заводтарда база бар.

Хаанныг Россияның үезинде Эрмитажка бодүүн кижилерни киирбейн турган. II Екатерина хаан ынчаарда мынча деп бижээн: «Эрмитажтың делгелге үүлдерин үүгле күскелер болгаш мен көрүп турар мен». Ленинградтың Эрмитажы амгы үеде делегейниң эн улуг үш музейлериниң бирээзи болуп турар. Чыл бүрүде ацаа дөрт миллион ажыг кижи кээп, ооц солун үүлдерип көрүп турар.

Бистиң музейлеривис даштыкы чуруттарның бүгү улуг музейлери-биле сырый харылзаалыг. Социалистиг чуруттарның, Барыын Европаның чуруттарының болгаш хөгжүп орар күрүнелериниң музейлери-биле уран үүл делгелгелерин солчуруун Совет Эвилелиниң музейлери чыл бүрүде улам калбартып турар. «Музейлер — культурлуг харылзаазының, культурлуг байлакшылганың, бот-боттарын билчириниң, улустар аразынга кады ажылдажылганың болгаш тайбыңның чугула чепсээ» деп Делегей хүнүнүн дозуңунга ССРЭ-ниң музейлериниң калбак ажыл-чорудулгазы бүрүн дүгжүп турар.

Парижтың Луврунуң, Лондонуң Уран үүлдериниң хаан академиязының чогаалдары-биле, Австрияның, Финляндияның, Испанияның, Италияның, Японияның, Германияның Федеративтиг Республиказының болгаш өскедаа чуруттарның музейлериниң солун эртинелери-биле совет кижилер үүгле совлгу үеде безин калбаа-биле танышкан. ССРЭ-ниң музейлери бодунуң эдлээнде делгелгелерин даштыкы чуруттарга аппарын көргүзүп турар. «Улуг ураң үүлдүң чогаалдары-биле таныжары салгакчыларын улай шилчилгелиниң дугайын бодаарын кезээде болдуруп, төөгүнүң мурнунга, делегей культуразының мурнунга, келир үениң мурнунга харыысалганың сагыш-сеткилин дыңзыдып турар» деп, эш Л. И. Брежнев онзалап демдеглээн.

Музейлериң эртине чогаалдарын катап тургузар талазы-биле совет болгаш даштыкы тускай эртемнигленин экскурсиялар башкарыкчыларының, фөндулар кадагалакчыларының аразынга харылзаалар база калбарган. Хөгжүп орар чуруттарга музей хөрөнүш специалистерин белеткээр талазы-биле ССРЭ өске күрүнелерге дузалап турар. Алжирниң, Индияның, Сирияның, Мексиканың, Афганистанның, Кампучияның болгаш Азияның база Африканың өске-даа чуруттарының музей ажылдакчыларына практиктиг дузаны көргүзөр сорулга-биле совет музейлериниң ажылдакчылары, ылаңгыя академик Грабарь аттыг катап тургузулга мастерскаязының Ленинград Эрмитажының специалистери ол чуруттарга барыш чораан.

Музейлериң делегей хүнү бистиң чуртувуска — совет музей хөрөөниң чедиишкиннериниң көргүзүү-дүр. Совет музейлериниң мурнунда кандыг сорулгалар турып турарры?

Бирээде, музейлериң четкизин үргүлүү кылбартыры эргежок чугула. Музейлер үүгле улуг хоорайларда эвес, харын-даа суурларда, чурттакчылыг черлерде база тургустунуп турар. Ийиде, чаңчыл болган көжүп чоруур делгелгелерни доктаамал организастаары негеттинин турар. Төп музейлерге кижи бүрүзүнүн баары белен эвес болгай. Көжүп чоруур музейлер делгелгелерин Москвадан, Ленинградтан, культурының өске-даа төөгериниң Сибирьге, Камчаткага, Сахалинге, харыңдаа Тувдрага, Памириниң дагларынга барып организастаан болур болгай. Үште, бүдүрүлгелериниң, албан организация черлериниң коллективтиг чагыгларын өзугаар массалыг көрүүшкүннерни калбаа-биле организастаары негеттинин турар. Чыл бүрүде ындыг экскурсиялары 800 муң чедир организастаан турарының дуржулгазын калбаа-биле ажылдаары чугула.

Ынчаарга музей хөрөөнде шинтпирлеттинмээн айтырыглар база бар. ССРЭ-ниң музей фондузу — кайгамчык улуг байлак-тыр. Ынчалзажок ол эртине байлактарның үүгле 15 хуузун көжүп чоруур делгелгелерге көргүзүп турары четпес. Харын-даа музейлериниң шыгжалга черлериндe эртине байлактарны чонга чедир көргүспейн турарын шүүгмүүлелчи өзу-биле демдеглээр херек. ССРЭ-ниң бүгү музейлериниңе чыл бүрүде 100 муң лекцияларны яизы-бүрү темаларга помчун турарын улам көвүдедир сорулга салдынган.

Г. ПЕТРОСЯН.
(ПМА).

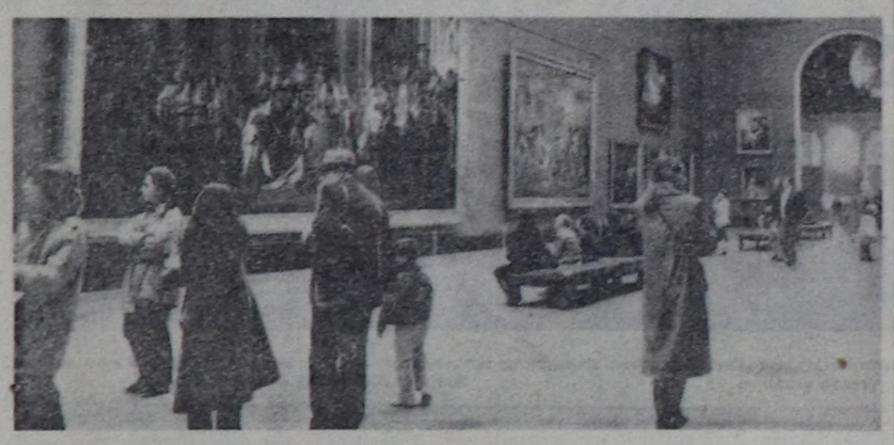

Лувр — Франциянның эң улуг национал музейи. Ында эрте-бурунгу Египеттің, бурунгу үениң, Барыын Европаның уран үүлүнүң эң хөй чогаалдарын чыгган.

ЧУРУКТА: музейниң залында.
В. СОБОЛЕВТИҢ фотозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Бомбурзектиң судалы

СЭТА-ның КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

БЕДИК ҮНЕЛЕЛ

МАНАГУА. Совет Эвилелинге албаннының найыралчы алынчорууидан Никарагуа Республиканың күрүне делегациязы Манагуага эоп чеде берген турда, делегацияның баштыны, Национал хосталганың Сандиночу фронтузунуң Национал удуртулгазының кежигүнү, Национал катап тургузуушкын чазааның удуртулга чөвүлелиниң координатору Даниэль Ортега найыылалдың делегей аэропортунга чүве чугаалаан. ол аян-чоруктун түүнелдериниңе сеткили ханганын илергейлээн.

Никарагуа делегациязының ССРЭ-ге чорааны бистиң чуруттарывыстың аразынга акыдүүма харылзааларны быжыглаарынга улуг салыышкынны киирген деп, парлалга конференциязынга ол чугаалаан. Никарагуаның болгаш ССРЭ-ниң улуг-таарының найыралы хөгжүп орар болган сайыңгай чуруттарның аразында харылзааларның тергиин үлегер-чижээ болуп турар. Совет Эвилелиниге Никарагуаның делегациязы СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев-биле болгаш совет өскедаа удуртукчулар-биле онза ажыктыг каш-даа ужуражыышкынларны эрттирип, ажылчыннарның болгаш таараачыннарның делегейде баштайгы күрүнезинин төөгүзү база амгы амыдыралы-биле танышкан. Бистин аян-чоруувус майның 4-те — Никарагуаның национал төлептиг чорууунун хүнүнде эгелээн. гитлержи фашизмин тиилээнинин оюн бүгү совет улустун байырлап турганы майның 9-та доозулганы-биле кайгамчыктыг болган. Нацизмден кижи төрелгетенин хостаарының шүүрүнде миллион-миллионнары боттарының амы-тынын берген совет кижилериниң маадырлыг эрес-дидим чорууунуң бүгү-де өндүр чаагай үүлдерин Совет Эвилелинге аян-чорук үезинде долу хемчээлинге ыяк билип алдывыс.

Совет тала-биле чугаалажыышкыннарның үезинде Никарагуаның экономиказының хөгжүлдезинге улуг ужур-дузалыг каш-даа чугула документилерге ат салдынганын Д. Ортега демдеглээн. Ден эргеге болгаш калбак кады ажылдажылгага үндезиленгеи экономиктиг калбак кады ажылдажылганың аргазын Совет Эвилели бистиң чуруувуска тывыскан.

Револючу Никарагуа-биле ССРЭ-ниң акы-дүүмалышкы эп-сеткил каттыштырылгазының чырыткыланчак илерели никарагуа делегациязга алдар кылдыр Кремльге тургускан шайлалгага Л. И. Брежневтиң чугаазы болу берген деп. Д. Ортега чугаалаан. Совет улуртукчунун чугаазы бистин чурттарывыстың аразында ак сеткилдиг наймаалдың бүүреллиг херечизи болуп турар деп, ол онзалап демдеглээн.

Латин-америк күрүнелерге хамаарыштыр амгы америк администрацияның позитиказын Д. Ортега шыңгыы шүүгмүүлээн. Латин Американың эрге-ажыктарының болган Вашингтонуң чүткүүлериниң аразында чөрүүдээ хүннүн-не улам тода болуп кел чыдар деп, ол чугаалаан. Никарагуага удур АКШ-тың агрессия чимзенишкиннери, Аргентина-биле чөрүүдээге Великобританияны Рейганның администрациязының деткип турары ол дугайын херечилеп турар. Бистин чуруттарывыстың хамаарышпас, бот-эргелиг чурттаар, боттарының эргезин эгизинге чедир камгалаар деп долу шинтпирлиин АКШ билип алыр ужурлуг деп, Д. Ортега медеглээн.

(СЭТА).

ДЕМИСЕЛДИҢ ЧАЛБЫЫЖЫ

«Латин Америкада болгаш Карыб бассейнинде революстуг чорудулганың дүрүм ёзугаар пинти болгаш онзагай үүлдери» деп темалыг делегейниң теоретиктиг конференциязы Гаванада Конгресстер ордузунга болган. Ооц эмблема демдээ — Кызыл тук-биле шыптынган чер бөмбүрээ.

Конференцияның ажылының дугайында чугаалап бээрин ооц киржикчилериниң бирээзи, Сальвадорнуң Коммунистиг партиязының Политкомиссиязының кежигүнү Сантьяго Лопестен ПМА-ның корреспондентизи Сергей Самойловтан диледи.

— Конференцияның киржикчилериниң саны хөй болган. Ол дээрге таварылга эвес-тир — деп, Сантьяго Лопес чугаалаан. Эң чугула айтырыгны конференцияга чугаалажыр көрген. Латин Америкада болгаш Карыб бассейнде революстуг чаа кодурлүүшкүнүнүң барын политиктиг 28 партияларның болгаш хосталгалыг шимчээшкиннериниң телээлекчилери бир үн-биле демдеглээн. Улус массаларының империализмге удур хосталгалыг демисеи улам калбарып турар.

Транснационал монополиялар-биле холбаалыг чагырыкчы ацылар боттарының улустарының эрге-ажыктарын ажыыбиле сатпышаан, революстуг чаартылгаларны базарын оралдажып турар. Байлар эрге-чагырганың дерзин аргаларны, ооц иштинде олурукчу чорукту ажыглап турар. Сальвадорда болгаш Гватемалада байдал амгы үеде ындыг болуп турар.

Ындыг байдал турда национал хосталышкын дээш, политиктиг болгаш социал чаартылгалар дээш демократтыг бүгү күштерин сырый каттыштырары революстуг организацияларның болгаш политиктиг партияларның кол сорулгазы болуп турарын конференцияга онзалап демдеглээн. Дерзин ёзу-чурумнарны дүжүрер, кижилериниң эргелерин хүндүлээри дээш демиселди улам калбартыры эргежок чугула.

Латин Америкага болгаш Карыб бассейнге революстуг чаартылгаларны моондактаарын оралдашкан Каттышкан Штаттар эң-не реакциялыг ёзу-чурумнарны деткин, дерзин рольду күүседип турарын конференцияның киржикчилери демдеглээн. Сальвадорга хамаарыштыр Вашингтонуң туружу — ооц тодаргай барымдаазы-дыр. Сальвадорнуң айтырын шериг күжү-биле шинтпирлээрин Каттышкан Штаттар ам-даа оралдажып турар. АКШ-тың телээлекчилериниң дорт киржилгеи-биле Сальвадорга «соцүлдалар» дээр хоозун шуугаашкынны организастаан. «Өлүм эскадроны» дээр барын-үзелдиг организацияның удуртукчузу Роберто д' Обюссон ол «соцүлдаларның» түүнелинде конституция ассамблеязын эжелеп алган. А чурттуң тур президентизинин албан-дужаалын АКШ-тың чалчазы Альваро Магана алган. Сальвадор улустуң ол өлүрүүчүлерине «соцүлдаларга» тиилээни дээш Ак бажың байыр чедиргеи.

Империализмге болгаш ооц чалчаларынга удур чидиг демиселдиң чалбыыжы Латин Америкада улам калбарып турар. Вашингтонуң администрациязының идеологтуг болгаш психологтуг дайыны, боо-чепсээ Кубаның, Никарагуаның, Гренаданың улустарын коргудуп ыыдавас. Сальвадорнун, Гватемаланың болгаш өске-даа чуруттарның патриоттары хосталга дээш демиселди күштелдирип турар. Делегейниң хосталгага ынак бүгү кижилери ол демиселди деткин турар.

Хөй айтырыглар талазы-биле санал-оналдарны солчуруунга конференция дыка ажыктыг болган. Латин Американың болгаш Карыб бассейнинің айтырыгларын шинтпирлээрин улустар боттарының холунга алган.

(ПМА).

АНГЛИ-АРГЕНТИН ЧӨРҮЛДЭЭ

Мурнуу Атлантикада англи эскадраның корабльдеринде «Харриер» деп хыдыкчы-бомбалакчы самолёттар Фолкленд (Мальвин) ортулуктарны база катап бомбалаанар. Англи самолёттар Пуэрто-Архентино (Порт-Стэнли) хоорайны үш удаа бомбалаанын Аргентинаның чепсектиг күштерининн каттышкан кол штабы дыңнаткан.

«Нью-Йорк таймс» солунунун дыңнатканын ёзугаар алырга, Англияның «Канбера» лайнери Фолкленд (Мальвин) ортулуктарның районунда чеде берген. Ооц кырында 2.5 муң десант шериглери бар. Ортулуктарже шүүгүп кирери чайлаш чок деп Лондонда шериг кижилериниң сапан турарын солуннар бижээн.

Англияның премьер-министри М. Тэтчер үржүктүг сагындырыг кылган деп, Лондонуң «Дейли телеграф» солуну демдеглээн. Фолкленд ортулуктарны дедир эгидип алыр сорулга-биле Тэтчер шиниңы дайынга белеткеп турар-дыр. Ортулуктарны күш-биле алырынга четчир шериг корабльдери, кижилер болгаш боочепсек Мурнуу Атлантикада англи шериглериниң командылакчызы контр-адмирал Вудвордта бар дээрзин. Тэтчер эки бидир деп, «Д ... дейли» солун бижээн.

Англи-аргентин чөрүлдээн таарыштыр шинтпирлээр талазы-биле КНО-да чугаалажыышкыннарда Англияның кол телээлекчизин Лондонче хенертен дедир келдирип эккелгенин америк Эй-би-си телекомпания дамчыткан. Мунгашталган чугаалажыышкыннарда деңшилгениң барын азы чогун КНО-да англи дипломаттар чугаалавайн турар деп, Эй-би-си демдеглээн.

Британияның агрессиязы күштелген таварылгада Аргентина Перудан азы Латин Американың өске-даа чуруттарындан дузаламчыны дилеп болур деп, Аргентинаның президентизи Л. Гальтиери Перунуң телевидениезинге берген интервьюзунга медеглээн.

«Хенераль Бельграно» крейсерже Англияның суг адаапга чоруур атомнуг хемезинин дээрбечи халдаашкынынын түүнелинде Аргентинаның шериг-далай күштериниң чидириниң дугайында чогуур медээлерни чарлаан. Крейсерге чораан 1.111 кижиниң иштинден 770 кижини камгалап алган. «Дайын чорудулгаларының» 200 миль зоназындан дашкаар чораан аргентин крейсерже халдаан турган. Ынчаарга Фолкленд ортулуктарны долгандыр 200 миль зонаны Англияның чазаа туразы-биле доктааткан. Крейсерниң чораан черин америк шпион-спутниктерниң берген медээзин ёзугаар Англияның шериглериниң билип алганы Аргентинага улуг килеңээшкинни болдурган.

Англияның агрессиязы эгелээнден бээр Аргентинаның чидирин: 61 кижизин өлүрткен. 44 кижизин балыглаткан. «Хенераль Бельгранодан» 311 кижи ис чок читкен.

«ПОЛЬ РОБСОН ЧУГААЛАП ТУР»

«Совет Эвилели-биле наймаалың талалакчылары Американың ёзулуг патриоттары болуп турарын дортуби-биле чугаалаар ужурлуг мен. Даймнче улустарны ыдалап турар кижилер АКШ-тың болгаш америк улустуң эрге-ажыктарын дорамчылаары болуп турар».

Алдарлыг улуг артист, тайбың дээш идеткейлиг демиселчи Поль Робсон бо сөстерни 1949 чылда-ла, «соок дайынның» үезинде чугаалаан. Поль Робсонуңуң бижээн номун «Прогресс» деп ном ундүрер чер чоокта чаа парлаан. Ол номну «Поль Робсон чугаалап тур» деп адаан. 1948—1974 чылдарда ооц үүлдерин, чугааларын болгаш чагааларын ол номда киирген. Депшилелиг америк төөгүчү Филипп Фонер ол чугааларны, үүлдерни, чагааларны чыып душтурген. Тайбының Бүгү-делегей Төөгүлелиниң кежигүнү Михаил Котов номнуң киришде үүлүн бижээн. Тайбың дээш демиселчилерниң делегей шуулганнарында Михаил Котов болгаш Поль Робсон хөй удаа ужуражып турганнар.

Поль Робсон АКШ-тың депшилелиг өске ажылдакчылары-биле кады тайбың талалакчыларының идеткейлиг киржикчизи болуп чораан. «Улустар аразынга тайбыңны бижилаар дээш» Делегейниң Ленинчи шаңналын 1952 чылда аваа тыныскан. Уильям Дюбуа болгаш Мартин Кинг-биле бир домей Поль Робсон АКШ-та расизмге удур массаның шимчээшкинниң эгелекчиларының бирээзи болган. Кара кештиг американнарның хамааты эрелери дээш, Африканың болгаш өске-даа диттериниң улустарын колониалдыг дарааладан бүрүн хостаар дээш шинтпирлиг демиселди чорударының эргежок чугулазын ол онзалап демдеглээн.

Поль Робсонуңуң номун парлаарындан АКШ-тың ном ундүрер черлери ойталаан турган. Ынчалзажок делегейниң хөй-ниитизинден ол номну чажырарын реакциялыг күштер чедип ап шыдаваан. Номну Лондонда «Деннис Добсон», Нью-Йоркта — «Отелло ассошиэйтс», Бухаресте — «Едитура политикэ», Берлинде — «Конгресс-ферлаг» деп ном ундүрер черлер парлаан. Поль Робсонуңуң номун Москвага орус дылга «Правда» болгаш «Молодая гвардия» ном ундүрер черлер кады паллаан.

Поль Робсон бистиң чуруувуспуң улуг өөнүү болуп, ССРЭ-ге хөй удаа кээп чораан. Ол эң баштай бистиң чуруувуска 1934 чылда келген болгаш када-даа ынчар үнелеп, өөрүдеп, хүндүлеп чорбаан мен деп медеглээн. Москвага, Ленинградка, Ташкентиге болгаш ССРЭ-ниң өске-даа хоорайларынга ооц концерттери улуг чедишкинним болган. Совет чуруттуң экономиктиг, культура чедишкиннерин, ССРЭ-ниң улустарының ленинчи улуг найыралын Поль Робсон магадап чораан.

Поль Робсон совет болгаш америк улустарының найыралы дээш туружу келген. Совет болгаш америк улустар делегейниң ийиги дайынының чылдарында фашизмге удур дем-биле демисешкени мышкаш, тайбың дээш демисежип шидаар даарзинге ол быжыг-биле бүүрет чораан.

М. ДОЛГӨВ,
ПМА-ның корреспондентизи.

ПЛАННАП ТУРАР

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Америк стратегтиг туруттарны Чоокку Чөөн чүктүң болгаш Перси мугулдурунуң районунга быжыглаар сорулга-биле делегейниң ол районунга болдунун шериг күжүн улгаттырарын Каттышкан Штаттар планнап турар. АКШ-тың күрүне секретарының Чоокку Чөөн чүк болгаш Мурнуу Азия херектериниң талазы-биле дузалакчызы Н. Велвотес бо дугайында америк конгресске чугаазынга бадыткаан. Делегейниң ол районунга Р. Гейганның администрациязы кол кичээнгейин шериг айтырыгларыне угландырып турар деп, ол демдеглээн. Делегейниң ол районунче чепсектиг күштерин чедирер, «найыралдыг күрүнелериниң» девискээрлериңе шериг базазалары тургузар талазы-биле аргаларывысты улгаттырар бодап турар бис деп ол чугаалаан.

Экономиктиг өөредилге

ТҮҮНЕЛ КИЧЭЭЛДЕРНИ ЭРТТИРЕРИ

Амгы үеде ажылчы чоннуң экономиктиг өөредилгезинин чыл түүнелдерин үндүрер харыысалгалыг ажылдарны партия организациялары, экономиктиг өөредилгенің чөвүлелдери, ажыл-агый органнары чорудун эгелей берген.

«СЭКП-ниң XXVI съездизинин шинтпирлерине дүүштүр партия өөредилгезин улам ынай сайзырангайжыдар дугайында» СЭКП ТК-ның докладын ёзугаар партияның XXVI съездизинин материалдарын, эш Л. И. Брежневтиң СЭКП ТК-ның ноябрь (1981 чыл) Пленумунга болгаш ССРЭ-ниң профовилелдериниң XVII съездизинге чугааларын кичээнгейлиг өөренип, ында көрдүнген айтырыгларны коллективтиң ажыл-хөрөө-биле сырый холбаарын чедип алыр дээш пропагандистер ажылдап келген.

Экономиктиг өөредилгенің пропагандистериниң болгаш дыңнакчыларының кичээнгейинин төвүүге камналга болгаш хумагалыг чорук дугайында айтырыглар турган. СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин «Чиг-эт, одалга-энергетиктиг болгаш өске-даа материалдыг курлавырларны кампаар болгаш хумагалыг ажыглаар талазы-биле ажылды күштелдирер дугайында» докладын ёзугаар «Хумагалыг чорук — коммунистиг онзагай үүл» база «Камналгалыг экономика» деп курстарны республикага 16 муң дыңнакчы өөренип доозар. Оон-биле кады ажыл-агый механизмин сайзырангайжыдарының, социалистиг чаршыты хөгжүдериниң болгаш мурнакчы дуржулганы ажыглаарын ажылдарын уламчылаан.

Экономиктиг өөредилгенің амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар, бүдүрүлгенин ажыктынын, ажылдың шыпарын бедидер талазы-биле «Тыва кобальт» комбинаттың, Бии-Хемде «Саян», «Өөк», Барыын-Хемчикте «Хемчик», Чөөн-Хемчикте «Чыраа-Бажы», «Алдан-Маадыр» совхозтарының, Бии-Хем райпозунуң, Кызылда, Тувакоммунэнергонуң, № 3 АТБ-ниң, авиабүдүрүлгениң пропагандистери улуг ажылды кылган.

Ажылчыннарның өөренип турар экономиктиг болгаш коммунистиг күш-ажыл школаларынга бижимел хыналда ажылды берип, азы зачёттар, беседалажыышкын эрттирерин сүмелээр. Бижимел хыналда ажыл үе-шак кампаң алырынга эптиг база бүгү дыңнакчыларның программаның кол-кол темаларын билип алганын хынаарда, оларның харыыларын деңнеп, анализтеп, ылаңгыя алган билиглерин хөрек кырында ажыл-хөрөө-биле холбаа билирин көөрде эптиг. Ынчангаш бижимел хыналда ажылды бээрде чугула айтырыгларга харыылаар азы бүдүрүлгенин бир-ле айтырынын шинтпирлээр кылдыр, чок-ла болза мурнакчы дуржулганы бижиир даалганы бээр. Чижээ, кадарчы төрүүр 100 баш хойдан 120 хураганы менди алган-дыр. Оон дуржулгазын өөренип көргеш, чедиишкининин чажыдын бижиир.

Зачётту болгаш беседалажыышкынны школаның бүгү дыңнакчыларының мурнунга аас-биле эрттирер.

Удуртукчулар, специалистер болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылар курстарны төп-хүр өөренген болза, кижи бүрүзү тус-туста азы коллективтин-биле рефераттарны бижиир азы эртем-практиктиг конференцияны, семинарны эрттирер. Рефераттарга дыңнакчылар үүгле теория айтырыгларын сайгарбайн, харын коллективте ажыл-агый айтырыгларын канчаар шинтпирлеп болурун, бо талазы-биле бодунуң саналдарын киирери чугула.

Бо өөредилге чылының чугула айтырыглары камналга болгаш хумагалыг чорук болганда, түүнел кичээлдерни тускай темалыг эрттирерин сүмелеп турар. «Сээн кампаанга ажылыңга киржилгең», «Чүнү кампаң алдың?» дээн ышкаш темаларны алгаш, дыңнакчы бүрүзүнүң бүдүрүлгениң планнын онаалдаларын күүседиринге киржилгезин көөрү солун.

Бо хевирлерден аңгыда теоретиктиг семинарларның дыңнакчылары экзаменнерни дужаап болур.

Түүнел кичээлдерни эрттиреринин мурнунда экономиктиг өөредилгенің чөвүлелдериниң азы партия комитеттериниң хуралдарынга, бир эвес коммунистиг күш-ажылдың школалары болза, профовилел организациязының киржилгезин-биле кичээлдерни канчаар эрттиреринин чугаалашкан, графикти бадылап алыр. Партия, профовилел организацияларының төлөөлериндеп, ажылагый удуртукчуларындан болгаш экономиктиг өөредилгениң чөвүлелинин кежигүнериндеп комиссияны тургузар. Ол комиссия школа бүрүзүнүн журналын хынап, өөредилге программазының күүселдезин көрүп, дыңнакчыларын билиниң деңнелин тодарадыр.

Чер-черде экономиктиг өөредилгениң чөвүлелдери, пропагандистер партия организацияларының удуртулгазы-биле зачётка, экзаменге, беседалажыышкынга киирер айтырыгларны, рефераттар темаларын дарый тодарадыр.

Өөредилгенің түүнелин протоколдарга бижиир. Олар ажылчыннарга коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары деп атты тыпсырга база ажылчыннарның, специалистерниң разрядын, класын бедидерге документ болур. Удуртукчу бүрүзү экономиктиг билинин бедитиэзин ажылчыннарның разрядын, класын бедидерин чепиэревес болза эки, ынчан бүгү ажылчыннарны экономиктиг өөредилгеге хаара тулуп болур бис.

Дыңнакчыларын берген харыысын түүнел тура, оларның алган билинин практика кырынга ажыглап билирин хынаар. Коллективтиң экономиктиг байдалын анализтеп, бүдүрүлгениң курлавырларын дилеп тыварынга киржип, продукцияның шынарын экижилдеринге, хөй-ниитиниң болгаш күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарынга оларның киржилгезин көөр.

Өөредилге чылын доозары дээрге өөредилге чылында моөцнеп алган дуржулганы шинтилештирери, кичээлдерниң шынарын анализтээри, четпестерни эдер талазы-биле хемчеглерни алыры болгаш чаа өөредилге чылына белеткел болур. Ынчангаш партия организациялары болгаш экономиктиг өөредилгениң чөвүлелдери өөредилгенин байдалын бүгү талазы-биле ханы анализтеп, дыңнакчыларын сапалдарын өөренип көөр. Бо айтырыгларны партия хуралдарынга, бюроларга, пленум, нарга чугаалажырындан аңгыда экономиктиг өөредилгенин чөвүлелдериниң хуралдарынга, министерство, ведомстволарның коллегияларынга дарый түүнеп көөр. Бо хуралларга үүгле түүнелдер үндүрер эвес, а харын келир өөредилге чылынын белеткел ажылдарын чугаалажыр апаар.

Е. АЖИ,
СЭКП обкомунун Политиктиг чырыдышкын бажыңының экономиктиг өөредилге талазы-биле консультантызы.

ОН БИРНИҢ ЧЕДИИШКИНИ—БҮГҮ СПОРТЧУЛАРНЫЫ

Делегейниң эң бединге — Эверест четкен совет альпинистериниң чедиишкинни делегейниң хөй чурттарында бедии-биле үнелээн. Экспедициянын түүнелдерин тайылбырлаарын СЭТА-ның корреспондентилери бедик даг үнер сураглыг специалистерден дилээн.

СОФИЯ. Совет альпинистер улуг чедиишкиннинг болур дээрзинге экспедициянын эгезинден төөчүзүнге чедир бүзүрел турган мен деп. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, Болгарияның алдарлыг спорт мастери Христо Продановтуң чугаалаан. Ол маадырлыг экспедиция чайыннанчак тиилелге-биле доостурунга бүрүн бүзүрээн мен.

Совет альпинистерин ол чедиишкини— бүгү альпинистерин тиилелгеан-дир. Эверестин бединче чаа орукту ол тиилелге биске ажыдып берген!

КАТМАНДУ. Совет спортчуларын Эверест бединге чедиишкини чайыннанчак тиилелге болуп турар деп, АКШ-тың командазының хөрөөчи альпинизи Мэри Маквари демдеглээн. Ол команда чоокта чаа Гималайның бединге четкен. Кандыг-даа бедикче үнери кезээде берге болур. Ынчаарга Совет Эвилелинин спортчуларының шидин алган оруу техника талазы-биле опза парын болган. Өске чуруттарын альпинистериниң шингээдин алырынга чаагай дужулганы совет спортчулар берин турар.

МОСКВА. Делегейниң эң-не бединче ССРЭ-ниң спортчуларының үнгеин үүгле он бир кижиниң эвес, харын-даа бүгү спортчуларның чедиишкини-дир деп, ССРЭ-ниң спорт комитетинин күрүне тренери Владимир Шатаев чугаалаан. Ол бир совет спортчуларын иштинден сее муң ажыг метр бедикке моөн мурнунда чорбаан-даа болза, экспедицияның чедиишкиниг болгурунга бүзүреп турган бис.

Делегейниң эң-не бединче үнеринге хынамчалыг белеткелди чоруткан. Спортчулар хөй айлар дургузунда белеткенген. Альпинистерге эң быжыг дериг-херекселдерни бүдүрүп бээр талазы-биле улуг ажылды бүдүрүлге черлери кылган. Бо бүгү хемчеглериниң болгаш совет альпинистериниң маадырлыг чорууунун түүнелинде чедиишкин хандыртынган.

Баштайгы экспедициянын чедиишкини ССРЭ-ге альпинизмни хөгжүдеринге идиглиг болуп, чаа-чаа чедиишкиннерже спортчуларны соорук киирип турар.

(СЭТА-ның корр).

⊙ ⊙

Төп Америкада АКШ-тың агрессиг политиказынга удурланыышкын илередириниң чыскаалы Мехикога болган. Ооц он-он муң киржикчилери мексикан найысыладдың кудумчуларын-биле эрткеш, Вашингтонуңуң Сальвадорда холаарлаашкыннарын, Кубага болгаш Никарагуага удур кыжаныышкынның болгаш хоралыг үүлгедиишкиннериниң политиказын доп-лораан сокелдырын негеп турганнар.

ЧУРУКТА: чыскаалчыларның колонналарының Мехикониуң кудумчуларын-биле чоруп турары.

АДИ—СЭТА-ның фотозу.

⊙ ⊙

Чыгыс-бүрү МЕДЭЭЛЕР

КОМПОЗИТОР-БИЛЕ УЖУРАЖЫЫШКЫН

Бо хүннерде «Тинелге» совхозтуң хову-шөлдеринде часкы тарылга кидинтүлүк. Часкы сезонныг ажылдар үезинде культура-массалыг ажылды комплекстиг чорударын ажылчын комитеди болгаш клуб чөвүлели баш удур планнаан.

Ол планга дүүштүр Тываның хоочун композитору, Тыва АССР-ниң культуразының алдарлыг ажылдакчызы Ростислав Кенденбиль-биле ужуражылганы хову турлаанга болгаш совхозтуң Культура бажыңынга организаетап эрттирген. Композиторнуң удавас 60 харлаарынга тураскааткан «Ырлап берейн, эргимим» деп литература-музыкалыг композиция-биле ужуражылга эгелээн. Ында композиторнуң амыдырал-чуртталгазын, чогаадыкчы ажылчорудулгазын бүрүү-биле көргүзүп турар. Композицияның онзагай үүлү чүл дээрге, оон күүседикчилеринге Кызылдың янзы-бүрү албан черлериниң талантылыг кижилерин шилип алгаш, киириштирип турары болур. Чижээлээрге, бот-тывынгыр композиторлар Д. Шактар, С. Бюрбээ, М. Кертик-оол, эртем-шинчилел институдунуң ажылдакчызы М. Монгуш, ыраажы В. Чооду болгаш оон-даа өскелер киржип турар.

Композитор 200 ажыг ырының аялгаларын бижээн. Оон ыры чогаалында уран-чечен овур-хевирин музыкага көргүзүп турган, оон үндезининге музыканың интонациязын кончуг чедимчелиг ажыглааны композиторнуң чедишкини болур. Ылангыя аныяктарның эстетиктиг кижизидилгезин болгаш культуразын бедидеринге Кенденбильдің музыка чогаалы көскү черни эзелп турар. М. Рамазановаың «Төрээн Тыва», А. Борбак-оолдуң «Аяс хүн дег», Ю. Кюнзегештің «Каттырааннан чаанап келем», «Байырлал валызы», К. Калындуунуң «Авам үнү» болгаш оон-даа өске чогаалчыларның сөзүнге бижээн аялгалары чоннуң сонуургалын чаалап алган.

«Тинелге» совхозтуң хоочун хойжузу, Ленин орденниң эдилекчизи Ондар Баяндоо дугайында Ю. Монгуштуң бижээн сөзүнге Кенденбиль аялга чогаатканы. Ону артист Вероника Чооду ырлай бээрге, көрүкчүлер адын часкап турганнар.

Композитор боду сценага үнүп келгеш, оон чогаадыкчы ажылын чон ынчаар үнелеп турарынга өөрүп четтиргенин илереткен. Композиторнуң 60 харлаар юбилейинге тураскааткан литература-музыкалыг композицияны сонуурган көрген көрүкчүлерин болгаш чымыштыг ажыл-иште турар механизаторларның сагыш-сеткилинге мындыг чангыс-аай бодал төрүттүнүп келген. Тывада ат-сураглыг, уран талантылыг кижилер кончуг хөй. Ынчангаш ындыг кижилерни ажыл-амыдырал, талантызын чонга удаа-дараа бараалгадып, таныштырары чаячыл болу бээр бооп деп күзеп турарлар. Мындыг ужуражылгалар уран чүүлү нептерелин сайзырадырының бир хевири болгаш чоннуң, ылангыя аныяк-өскеннің эстетиктиг кижизидилгезинге үлүг салдарлыг болуру чугаажок.

К. МОНГУШ.

Кызыл район.

ЧАРЫШКА ТИИЛЭЭН

Тыва АССР-ниң Садыг министерствозунуң Кызылда аың-чем садыының коллективи ССРЭ-ниң тургустунганының 60 чыл оюн телептиг уткуур дээш калбаргаң социалистиг чарышка киришкен. Юбилейлиг чылдың дөрт айларында үре-түнелдиг ажылдаан. Бараан саарылгазының планын 104,3 хуу күүседип, пландан ажыр 50 мун рубльдин аың-чем бараанларын ажылчы чонга садыгаан. Янзы-бүрү чарыгалдарны эксөжедип түргеш, 5 мун рубльдин арыг орулгазын алган. Ылангыя Кызылда 13 дугаар садыг каттыкышкыны (директору Е. Куиилкан) чарышка тиилекчи болган.

К. ХЕРТЕК.

Адрезивис—Совет Эвилели

ФРУНЗЕГЕ ӨӨНҮКТЕШКЕН

Кыргыс ССР биле Тываның аразы каш муң километр. Ол аразында орук ырак-узак-даа болза, Михаил Максимович Чаш-оол (Каа-Хемниң Бүрен-Хемде чурттап турар) ол аразынга чаңгыс эвес-даа чоруп келген. Ында совхозта партком секретары Михаил Максимовичиниң оон кадайы көдээ Совет күүскомунуң секретары Надежда Тюлюшевна үдеп каан, ырак Фрунзеде өөренип турар бичии кызы Саланазынга ачазы барып ужуражыр болганынга өзениң адаргалы иштинде хайнып турган. Уруу үр-даа болбайн, дыштанылгазында дораан чедип келгей-ле.

Салананың ачазы Абаканга чедир автобус-биле чорааш, кыргыс найысылалга поезд-биле чедип келген. Бир чыл бурунгаар ол-ла орукту ачазы база эрткен. Ынчан ол уруун Фрунзеге өөренири-биле эккеп чораан. Орук ара оон сагыш-сеткилин Саланазы-ла дүвүрдип чораан: кандыг тур ирги, ырак-узак черде кижиге үүү хереглеттиниң тур ирги. Шынында Саланага үүү-даа херек чок, эки өөренип, чурттап турар дээрзин боду билир-ле болгай.

Ачазы чеде бээрге, өөрүшкүмаңнайлыг кызы олче шурай-ла берген. Кайызының-даа характырында өөрүшкүнүң карак чаштары бүлдеңнешкен. Уруунуң өөредилгезин, чурттап турарын ачазы сонуургаан. Салана база-ла аалында угба-дунмаларының дугайын салдыкшайн айтыргылаан. Чугаа-соот төктүп-ле турган.

Ийги каттта Салананың чурттап турар өрээлинге келгеннер. Ында оон өөрү Влада Төмүр, Марина Монгуш, Чойгана Санчай кады чурттап турар, олар классиктиг танцы уран үүлүнге өөренири-биле ийи чыл бурунгаар мында келгеннер. 1980 чылда келгеннер шупту—12 кижи, оолдар база бар. 1981 чылда келген база бир белүк бар, мында 10 кижи кирип турар. Олар шупту Фрунзениң хореография училищезинде өөренип келген.

Уруглардың өөренип, чурттаарынга бүгү-ле байдал таарымчалыг. Танцы залынга кичээлдээн соонда, чылыг суглуг душка кирип ап болур. Чемненир чери—бирги каттта столоваяда, Чоокта чаа тутган бо бажың амгы үениң төлевилели-биле кылдыган. Бирги, ийги каттта — өөредилге классстары, улуг концерт залы, танцы классстары. Үшкү каттта база ийги каттың кезиинде — уруглар чурттап турар. Киргизиниң шупту булуңнарындан келген уруглар мында интернатта, күрүнеңиң долу хандырылгазында.

Интернат эргелекчизи Елизавета Нуртазаевна Альниева өрээлге кирип келген. Михаил Максимович ону шагда-ла таныыр. Чаа-ла тостаан Салананы училищеге чедирип чораш таныжып алган. Уруглларга сагыш човангыр, эптигээлдек кижи болган. Башкыларның дугайында уруу база чүгле мактап бижиир. Рыскуль Дюйменалиевна Дюйменалиева Тывага кээп, танцылаар салымныг уруглары шилип ап чораан. Тывадан барган уруглар чүткүлдүг өөренип турарлар.

Салана, эр-хей! Кызымак, чүткүлдүг уруг. Тускай эртеминге-даа, ниити программага-даа эки дирткен. Уруунуң чедишкиннери дээш адазы аңаа чоргаарланып, оон хоюг бажын чассыдып сүйбаан. Аал-ораның сактып оспаксыратпайн, харын-даа уруглар эки өөредип, танцы уран үүлүнге хандыкшыдып турары дээш Михаил Максимовичиниң сеткили өөрүп.

Чүгле Салананың ада-иезин эвес, харын Марианың ада-иезин Орус-оол Анай-оолович биле Борбаана Кертик-ооловна Монгуштар уруунга база чоргаарланыр эргелиглер. Оларның уруунуң артисчи келир үезин эки болуру амдыгааштан тодаргай. Ам-даа алды чыл өөренир-даа болза, Марина Монгуш танцылаары, кызымаккай чоруу-биле башкыларын өөртүп турар. Владаның ада-иезин база-ла уруу дээш сагыш човавазын, ол бүгү эртемнерге эки өөренип турар. Ния Комбуй-оол, Чойгана Санчай, Начын Новажап болгаш өске-даа уруглар база эки өөредилгелиглер.

Улуг сценаже орук изеп үнери уруглларга ам-даа ыракта, а Начын Новажап бодун барык артист болган деп санап болур: Чингиз Айтматовтуң «Ие шолу» деп тоожузун өзүгаар турган балетте улуг эвес рольда ол киржип турар.

Өөредилгениң чылдары билдиртпейн эрте бээр. Фрунзениң хореография училищезинде өөренип турар тыва оолдар, уруглар шупту-ла профессионал артистер болбаадаа, училищеге эрттирген чылдарын, оларга эргим, чоок улуг-биче кижилерни олар кажан-даа утпастар. Уран чүүлдүң кижиге салдары үнелеп четпес ханы. Оон дугайын уруглар боттары улуг кижилер апаргаш ажы-төлүнге дамчыдардар...

Уруглар дугайында сагыш салыышкын бистиң чүртүвүстө кайда-даа чаңгыс аай. Уруглар' келир үевис, оларның аас-кежин, чаагай чоруу дээш бүгү талалыг кичээнгей салдынын турар. Ангы-ангы аймак-сеек чонуң ажы-төлү кайда-даа бир денге өзүп, доругун, өөренип, чурттап чоруурлар. Чүге дээрге оларның адрези — Совет Эвилели, акыдунма республикаларының Эвилели.

Фрунзениң хореография училищезинин уран үүл удуртукчузу Берик Алимбаевти сес харлыг оол турда ону ада-иезин Ленинградтың Вагановa аттыг күрүнеңиң академиктиг хореография училищезинге өөредип чоруткан. Ынчан 1946 чыл турган. Училище соонда Берик Алимбаев Киргизиниң опера болгаш балет театрынга 25 чыл танылаан. Ол ам Кыргыс ССР-ниң алдарлыг артизи, Фрунзениң хореография училищезинин өөредилге-кижизидилге ажылын башкарып турар. Ук училище Тывага хореография кадрларын белетиээринге үлүг-хуузун киирип келген.

1958 чылда баштайгы белүк Тывадан келген. Ам Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Евгения Салчак бо училищеге классика танцызының уран үүлүнге өөренип алган, баштайгы белүктүң доозукчуларының бирээзи. Виктор Монгуш — «Саян» ансамбльде, база-ла Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи, бо училищени дооскан.

Амгы сургуулдар училищени дооскаш, төрээн Тывазынга удавас чеде бээрлер. Чедип алган мергежилиниң аайы-биле чонунга бараан болур. Кыргыс ССР-ниң найысылалынга өөренип эткен чылдары, эргим башкылары, эш-өөрү — кыргыс оолдар, кыстар оларга кажан-даа уттундурбас.

В. КИРЬЯНОВ.

Фрунзе хоорай.

Кым-даа, чүү-даа уттундурбаан

МӨҢГЕДЕ ТУРАСКААТКАН

ЫНДЫГ какпага кире бээр боор мен деп чүвени Городишев бодаваан, оон сагыш-сеткили ынчан улам ханыгып, чаашкын мурнунда кара булут дег дүүдерлип-ле келгеи. Аңаа ол шимчеш-даа дивейн, элээп үр турган соонда, дээрбечилерниң баштыңы Курнай:

— Бир эвес сеп үнмес болзунза, бо анмаар-биле кады диригге өрттедиптер бис, шорун-на — деп кыжанган.

Арны агарып, саргарыксай берген болза-даа, Городишев оон дидим, чоргаар базын үнүп келгеш, дээрбечилерже киленнээшкин-биле көргеп.

— Менден чүну күзеп тур силер, каргыштыг кара четкерлер — дээш, ол бажын улам-бедик көдүргеи.

Дээрбечилериниң аразындан узун кылчыгыр өске бир Блинов Николай, диштерин ызыртынгаш:

—Моон-биле чүге мынчап ылчыпнажыш турар чүвел? — дээш, оон оорганынче, бажылче ланчыы ужазы-биле үстүргүлеп, ону эттеп эгелээн.

Павел Григорьевичиниң олар күш-биле сөөртүп алгаш, күрэконом конторазының хериминиң эжинге эккелген. Аныяк мөге-шыырак кижи болгаш, оларның холуудан күш-биле адыра тыртынып алгаш, ол бажын улам бедик көдүргеш, базып олурган. Ол аразында чүү болганын чедир билбээн ажылчыннар аңаа чыглы берген. Городишев оларның чанынга доктаай бергеш, бир-ле чүве чугаалаар бодаан.

Ынчап Блинов ланчыы-биле оон чушкуузунче үстүргеш:

— Шуут-ла контораже—деп дужаагаи.

— Ынаар чүге баар мен, ында кылыр чүвем-даа чок—деп, Городишев шыңгыы харыылаан.

Дээрбечилериниң хардаачызы Курнай олче шуут-ла кышкыргылаан:

— Чажырын алган бооларың кайдал, ыт оглу — дээш олче шурай берген.

Курнайже ол удур чиге көргеш:

— Мен шериг чораан кижи мен, силерге боо бербес мен—деп, улам шыңгыы харыылаан.

— Чүү дидир сеп, кончуг сек?

— Ол сээн херээн эвес-тир, дүржок дээрбечи.

Курнай ланчыының аксын Павел Городишевтиң хөрээнге үстүргеш:

— Бооларны кайда чажырып каанып ол, кончуг ыт оглу, дораан көргүс, база катап дужаап тур мен —деп алгырган.

—Катканының кара бажы, бооларр болзунза, боола харын, аш бөрү, контрреволюстуг дээрбечи — дээш, Городишев улам өткүт үн-биле: — Мени өлүрүп-даа кагзынза, совет эрге-чагырганы черле узуткан шыдавас силер. Байырлыг эштер! Тываның улусчу нам, чазаа делгерезин!

Араатанзып, шыыккан дээрбечи мажызын базыпкан соонда, боо чык дээн, Городишевтиң сөөлгү сөстери ол болган. Адазы чок, өскүс арткан төл дег, ажылчыннар ыглажып турун калган.

ОЛ-ЛА ҮЕДЕ Кызылдан үнген араттың революстуг шериниң дайынчылары болгаш Михаил Иванович Пахомовтун кончуг дүрген дыңнадыг чедиргени-биле онза даалга күүседир отрядтын Атамановка (амгы Кочетово) суурдан келген бөлүү Чал-Кежигге бичии озалдан келзедаа, контрреволюстуг дээрбечилериниң хөй нуруузун чылча шаап каан. А оларның чамдыктары дүвүнүң карангызын ажыглаап, күш немеп алырыбиле Бии-Хемче дезипкеннер. ТАР-ның революстуг шериниң дайынчылары оларны иштеп-сүрүп турган, аңаа үндезинин-биле узуткаан.

Торгалыгга тура халышкын үндүргеш, Элегестин Чал-Кежигге ханныг үүлгедиг кылган дээрбечилериниң сулчээзиниң, оларны чылча шапканының дугайын партиялың область организациязының архивинин бир документизинде тодаргай бижээн. Ол документиниң арыннарының бирээзинде мындыг одуруглар бар: «Павел Григорьевич Городишевтиң мөчүзүн харжаабиле кады оон төрелдериниң дилээ-биле төрээн чуртунче апаргаи».

* * *

Оон бээр ам 50 ажыг чыл эрткен. Улуг эвес куроновомдан эгелээш, амгы Тока аттыг совхоз чедир коллективи хөй адырларлыг, механизаттыныган улуг ажыл-агый апаргаи, элээп каш салгалдың хөй саныыг өзулут кадр ажылчыннары-даа оон өзүп үнгеи.

Совхозтуң амгы салгалының коммунистери болгаш ажылчыннары хоочун салгалдың чаагай чанчылдарын ыдыктыы-биле кадагалап чоруур. 1930 чылда контрреволюстуг дээрбечилерге араатанзыы-биле өлүрткен баштайгы директорнуң, коммунистиң адын мөңгежидери-биле каш чыл бурунгаар Элегес суурнуң кудумчуларының бирээзинге Городишевтиң адын тывыскан.

Павел Григорьевичиниң болгаш оон-биле кады ынчан дээрбечилерге өлүткен кызыл партизан чораан, баштайгы коллективтиг ажылагыйның даргазы Агафон Федорович Пахомовтун аттарын мөңгежидери-биле бөлүүн-даа бол тураскаалды совхозтуң ажыл-ишчилериниң күселиби-биле кылган. 1982 чылдың май 1-де Чал-Кежиг суурда ажыткан. Чоннуң «кым-даа, чүү-даа уттундурбаан!» деп буянныг сөстериниң база бир бадыткалы ол-дур.

С. ШОЙГУ.

Культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг парыгынга эткен дыштанар хүнде болуп эткен ыры байырлалының киржикчилери күүселде үезинде.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

МАЙ 18-ТЕН 20-ГЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАЙ 18-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг дыңнадыг. 8.40 — Эртенги гимнастика. 8.55 — «Москва». Кино тайылбыры. 9.05 — «Олар баштайгылар болган». Уран-чечен кинофильм. 10.40 — Москва хоорайның бичии уруглар уран үүл коллективтериниң концерти. 11.35 — Сөөлгү медээлер. 11.40 —14.15 — Чапсар. 14.15 — Сөөлгү медээлер. 14.35 — «Комсомол — мөңге салым-чолум». Документалдыг фильмнериниң программазы. 15.40 — «Музейлериниң делегей хүнү». Музейлериниң Делегей төвүлелиниң Совет комитединин даргазы, Чуруллга уран үүлдериниң А. С. Пушкин аттыг Күрүне музейинин директору И. А. Антонова дамчыдылганы башкарар. 16.15 — «Ыры дугайында тоожу». Фильм-концерт. 17.35 — «В. И. Ленин аттыг Бүгү-эвилелдиг пионер организациязының 60 чылынга». «Байырлалдыы-биле дангыраглап тур бис» деп документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — «Мөңгүлүг чорук».

КЫЗЫЛДАН

19.30 — «Делегей байдалының дончуралы». 19.40 — «Улусчу контроль». Дамчыдылга.

МОСКВАДАН

19.55 — «Декабрь 20» деп хөй сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 1-ги серия. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.45 — 00.05 — ВЛКСМ-ниң XIX съездизинге тураскааткан спортчу байырлал. «Бөгүн делегейде» деп информастыг үндүрүлге ол. Байырлалдыг дараазында болур.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

12.00 — «Томскиниң угуулаары». Эртем нептередиг фильм. 12.10 — «ПТУ-да чүү чүвеге. канчаар өөредип турарыл?». Кедөө механизаторларны белеткеп турар дугайында. 12.40 — Ботаника. 5-ки класс. Чайгы хайгааралдар. 13.00 — Совет чуруулга уран үүлүнде төөгүнүң революстуг темазы. 13.30 — Сээн ленинчи библиотекаң. «Аныяктар эвилелдериниң сорулгазы». 14.10 — «Кач каанчаар катканыл». Н. Островскийиниң амыдыралының болгаш чоргаадылгазының арыннары. 14.55 — Башкыга —музыка кичээли. 3-кү класс. 3-кү дамчыдылга. 15.50 — Сөөлгү медээлер. 16.00— 18.30 — Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Телемедээлер. 18.45 — Тыва АССР-ниң Телевидение болгаш радиодамчыдылга талазы-биле күрүне комитединиң симфония оркестриниң концерти. 19.15 — «Азияның төвүнде». Информация-публицистиктиг программа.

МОСКВАДАН

19.30 — «Бистиң күш-ажылчы чалыы назынывыс». Совет ырының концерти. 20.00 — «Тамчыктыг удунар, бичии чаштар!» «Ийи ыт дугайында». Мультфильм. 20.15 — Мотоспортунуң талазы-биле делегей маргылдаалары. «Социалистиг чурттаның пайыралының кубогу». Ригадан дамчыдылга. 20.45 — Чоннуң ырларының аялгалары. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.45 — 22.25 — «Кызыл агитатор Трофим Глушков». Уран-чечен телефильм.

МАЙ 19-ТА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Ye». Информастыг программа. 9.05 — Эртенги гимнастика. 9.20 — «Декабрьниң 20». Хөй сериялыг уран-чечен телефильм. 1-ги серия. 10.25 — «Кино аян-чоруунуң клуву». 11.25—«Шураашкын». Мультфильм. 11.35 — Сөөлгү медээлер. 11.40 — 14.15 — Чапсар. 14.15 — Сөөлгү медээлер. В. И. Ленин аттыг Бүгү-эвилелдиг пионер организациязының 60-чылынга. Документалдыг фильмнериниң программазы. 15.25 — В. И. Ленин аттыг Бүгү-эвилелдиг пионер организациязының 60 чылынга тураскааткан дамчыдылга. 16.30 — «Салют, пионерия!» Пионержи ырларның байырлалы. 17.55 — ВЛКСМ-ниң XIX съездизиниң хүн демдеглели.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — «Декабрь 20» деп хөй сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 2-ги серия. 10.10 — Совет Армиязының ырныг болгаш танцының А. В. Александров аттыг ийи дакпыр Кызыл туктуг академиктиг ансамблиниң концерти. .11.00 — «Бедик». Документалдыг фильм. 11.30 — «Сөөлгү медээлер. 11.35 — 14.15 — Чапсар. 14.15 — Сөөлгү медээлер. 14.35 — «Сибирьге болгаш Ыраккы Чөөп чукке». Кинопанорама. 15.45 — Ленинчи комсомол шаңналының лауреады чогаалчы В. Крапивиниң чогаалдарының дугайында. 16.30 — «Шыдыраа школазы». 17.00 — Дж. Верди-ниң, М. Глинканың, С. Прокофьевтиң операларындан шилиттинген аялгаларны РСФСР-ниң улустуң артизи Н. Охотников күүседир. Ленинградтан дамчыдылга. 17.15—«Миллионнарның ленинчи университеди». Күш-ажылчы коллективке кижизидилге. 17.45 — Чурук бүрүзүнде — хүн. 18.00 — ВЛКСМ-ниң XIX съездизиниң хүн демдеглели.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

18.45 — Бөгүн делегейде.

КЫЗЫЛДАН

19.05 — «Азияның төвүнде». Информация - публицистиг программа.

МОСКВАДАН

19.35 — «Чурттуң ховуларында». Химиктиг үүлдерни чер ажылына Харьков областа ажылдап турарының дуржулгазының дугайында. 19.50 — «Декабрь 20» деп хөй сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 3-кү серия. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.45—23.20 — «Кино камеразы делегейже көрүп турар». Политиктиг тайылбырлакчы И. Фесуненко дамчыдылганы башкарар. Дамчыдылга доозулган сөөлүнде «Бөгүн делегейде» деп информастыг үндүрүлге болур.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

12.00 — Испан дыл. 12.30— И. В. Гёте. «Фауст». 9-ку класс. 13.00 — «Болдунмаан шөлээ». Субтитралыг уран-чечен фильм. 14.15 — С. Прокофьевтиң чогаадылгазы. 15.00 — «Бистиң садывыс». 15.30 — «Эртенги даң халазындан кежээкиниң чырык ымырынге чедир» Эртем нептередир фильм. 15.50 — Сөөлгү медээлер. 16.00 — 18.15 — Чапсар.

КЫЗЫЛДАН

18.15 — Уруглларга фильм. «Петя койгун өөнүктериниң чарлыы турар». 18.30 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

19.05 — Аныяктарның болгаш студентилериниң IX Бүгү-делегей фестивалының лауреады, Украин ССР-ниң улустуң танцызының «Ятрань» деп алдарлыг ансамблиниң концерти.

КЫЗЫЛДАН

19.35 — Кызылда 48-ки тудуг эргелелиниң бот-тывынгыр артистериниң соңгукчуларга концерти.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг удунар, бичии чаштар!». 20.15 — «Шай, далган болгаш кино». Документалдыг телефильм. 20.35 — «Михаил Мунтяну ырлап тур» деп фильм-концерттиң баштайгы көргүзүү. 21.00 — «Ye». Информастыг программа. 21.45 —22.50 — «Баштайгы ынакшыл дугайында чеди бичии рассказтар». Уран-чечен телефильм.

Агаар

Республикага бөгүн көжер булуттаар, чамдык черлерге дымырадыр чаңстаар. Соңгубарының углапмышкынныг хаттын дүргеви секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температуразы дүне 5—10 градус чылыыр, чамдык черлерге 3 градус сооктан 2 градус чылыг болур, хүндүс 20—25, чамдык черлерге 15—20 градус чылыыр.

Кызылга көжер булуттаар, чагбас. Агаарның температуразы дүне 7—9, хүндүс 21—23 градус чылыыр.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

МАЙ 18-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Ол оол дедир чаныр келген» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан), 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Он ийи айлар» 9.40, «Ленинниң болгаш партиялың хөрээнге шынчы бис» деп пионер чыыны 12.00, «Алдыгы» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Сөөлгү ойнаашкын» 15.00, 16.50, 18.40, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Петьканы көрдүңер бе?» 15.00, «Гобиин болган Хинганны таварты» (2 сериялыг) 16.50, 20.00 шактарда.

«ЧАЙГЫ КИНОТЕАТР»: «Мен — Хортица мен» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

ЧАРЛААЛ

Тыва АССР-ниң Социал хандырылга министерствозу РСФСР-ниң социал хандырылга органнарының шугумунда ажылдап турар интернат-техникумнарга, профессионал-техниктиг училище-интернаттарга 1982-1983 өөредилге чылында дараазында өөредилге черлеринге II болгаш III белүктүң инвалидтерин өөренири-биле чалап турар:

1. ИЛАННЫҢ профтехучилище-интернадынга —үлетпүр будурулге черлериниң бухгалтерлерин:

2. ИРКУТСКИНИҢ профтехучилище-интернадынга — модельдиг болгаш ортопедтиг идиктер дааракчыларын, фотографтарны, шак септээр мастерлерни:

3. НОВОКУЗНЕЦКИНИҢ профтехучилищезинге — даараныла будурулгезиниң септекчи-слесарьларын, радиотелеаппаратураларны септеп, хайгааракчыларын радиомеханиктерин:

4. КУНГУРНУҢ интернат-техникумунга — кедөө ажылагый үчүдүнүң бухгалтерлерин:

5. НОВОСИБИРСКИНИҢ интернат -профтехучилищезинге —электри дериг-херекселдерни септээр электрик-слесарьларны, үлетпүр будурулге черлериниң бухгалтерлерин, херөөженнериниң чик хептериниң даараныкчыларын, хууда чагаан идиктер дааракчыларын мастерлерни:

6. ЧЕЛЯБИНСКИНИҢ интернат- профтехучилище зинге — даараныла-будурулгезиниң септекчи слесарьларын, херөөженнериниң чик хептериниң даараныкчыларын, хууда чагаан идиктер дааракчыларын мастерлерни, херөөженнериниң чик хептериниң даараныкчыларын, хууда чагаан идиктер дааракчыларын мастерлерни, херөөженнериниң чик хептериниң даараныкчыларын, хууда чагаан идиктер дааракчыларын мастерлерни, херөөженнериниң чик хептериниң даараныкчыларын, хууда чагаан идиктер дааракчыларын мастерлерни:

Бийдириишкиннерни 1982 чылдың апрель 1-ден эгелээш, августун 1-ге чедир хүлээп ап турар, киреринин шылгалдары—августун 1-ден 20-ге чедир, өөренир кижилер составын августун 21-ден 25-ке чедир тодарадыр.

Интернат- техникумнарга 7-8 класстан куду эвес билиглиг, 15-тен 40 хар чедир пазылыг II болгаш III белүктүң инвалидтерни эр-херөөжен кижилерни хүлээп алыр.

Профессионал-техниктиг интернат-училищелерге өөренири халас. Сургуулдар шупту-зу өөренип турган үезинин дургузунда күрүнеңиң долу хандырылгазынга (чемненири, идик-хеви, чурттаар чери) турар. Оларга өөредилге номнарын, дериг-херекселдерни бээр. Училищеге өөренип киргеп инвалидтерге пенсияларны Дүрүмнүң 175-ки үүлүн өзүгаар бээр.

Өөренирин күзөөн кижилер бүгү айтырыгларны чурттап турар черлериниң хоорайсобестеден азы Тыва АССР-ниң Социал хандырылга министерствозундан тодарадып ап болуп.

АДРЕС: Кызыл хоорай, Комсомольская кудумчузунда № 3 бажын.

Редакцияның адрези: 667000. Кызыл. Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң ораалакчыларының 2-35-24, 2-23-54, тарымсалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийн-в амыдырал болгаш совет тургузуг киллистериниң 2-37-13, пропаганда киллизиниң 2-31-75, культура киллизиниң 2-23-54, кедөө ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, улетпүр киллизиниң 2-41-27, информация киллизиниң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтериниң 2-12-45, солун — кезбейн барганда 2-32-75 телефонче болгаар.

Чагыг № 988.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Төвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1). ТС—00722